

Ömer Sami Coşar'ın Kaleminden Kıbrıs Meselesi (1954-1955)*

Faruk KAYADELEN

Dr., Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü

E-Mail: kayadelenfaruk41@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-4824-4357

Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 16.09.2021 Kabul Tarihi / Accepted: 03.03.2022

ÖZ

KAYADELEN, Faruk, **Ömer Sami Coşar'ın Kaleminden Kıbrıs Meselesi (1954-1955)**, CTAD, Yıl 18, Sayı 35 (Bahar 2022), s. 541-569.

Bu çalışmada, Kıbrıs Meselesi'nin Türkiye Cumhuriyeti Devleti için millî bir dava olma sürecinde, kamuoyu oluşturma bağlamında ve hükûmetin bu meseleye dikkatinin çekilmesine yönelik önemli bir rol oynadığı değerlendirilen Cumhuriyet gazetesi ve Ömer Sami Coşar'ın Cumhuriyet gazetesindeki köşesinde Kıbrıs Meselesine yönelik kaleme aldığı yazıları incelenmiştir. Coşar, Kıbrıs Meselesine yönelik uluslararası basın ve özellikle Yunan gazetelerindeki taraflı yazılara sanki bir Türk hükûmet yetkilisi gibi cevap vererek, Kıbrıs Türk toplumunun varoluş mücadelesini kamuoyu gündeminde canlı tutmaya çalışmıştır. Coşar, yazılarında meseleyi ve mesele ile ilgili bölgesel gelişmeleri etraflıca inceleyerek okurlarına ve Türk siyaset adamlarına aktarmaya çalışmıştır. Coşar, sadece bu dönemde değil, Kıbrıs Cumhuriyeti kurulduktan sonra da bizzat Ada'da yaşayarak 1963 olayları öncesinde Türk hükûmetlerini uyarma yönünde raporlar hazırlaması, olayların ve bizzat çatışmaların içinden

* Bu makale, yazarın *Kıbrıs Türk Mücadele Tarihinde Spor Kulüpleri*, (HÜ Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara, 2022) başlıklı doktora tezi kapsamında hazırlanmıştır.

izlenimlerini aktarması bakımından Kıbrıs Türk mücadele tarihinde yer alan önemli bir yazardır. Cumhuriyet gazetesi Kıbrıs ile ilgili haberlere birinci sahifeden ve manşetten, çarpıcı biçimde yer vermiştir. Ömer Sami Coşar ise yaşanan olayları üçüncü sahifedeki “Siyasi İcmal” adıyla yazdığı köşesinde ele almıştır. İnceleme, Kıbrıs meselesinin uluslararası bir boyuta taşınma sürecindeki gelişmeler ve Türk basının da büyük çabası ile Türk Hükûmeti’nin Kıbrıs Meselesini milli bir dava kabul etmeye başladığı yıllar olan 1954 ve 1955 yılları ile sınırlı olarak yapılmıştır. Çalışmanın daha anlaşılır olmasını sağlamak için öncelikle Kıbrıs Meselesi’nin kısaca ne olduğu ve 1954’e gelinceye kadar Türkiye Cumhuriyeti Devletinin meseleye bakış açısı ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs, Kıbrıs Meselesi, Cumhuriyet Gazetesi, Ömer Sami Coşar, Millî dava.

ABSTRACT

KAYADELEN, Faruk, **The Cyprus Issue from the Articles of Ömer Sami Coşar (1954-1955)**, CTAD, Year 18, Issue 35 (Spring 2022), pp. 541-569.

In this study, Cumhuriyet newspaper and the articles written by Ömer Sami Coşar on the Cyprus Issue in his column in the referred newspaper, which are considered to play an important role in the context of molding public opinion and towards drawing the attention of the Government to this issue, in the process of the Cyprus Issue becoming a national case for the Republic of Turkey, were examined. Coşar tried to keep the struggle for existence of the Turkish Cypriot community alive on the public agenda, by responding to the biased articles about the Cyprus Issue in the international press and especially in the Greek newspapers, as if he were a Turkish government official. In his articles, he tried to convey the issue and the regional developments related to the issue to his readers and the Turkish politicians by thoroughly examining them. Coşar is an important writer in the history of the Turkish Cypriot struggle as regards living on the Island personally, preparing reports to warn the Turkish governments before the events of 1963 and conveying his impressions of the events and the conflicts not only in this period, but also after the establishment of the Republic of Cyprus. Cumhuriyet newspaper gave striking coverage to the news about Cyprus on the first page and in the headline. Ömer Sami Coşar, on the other hand, discussed the events in his column on the third page, titled “Siyasi İcmal” meaning “Political Brief”. The analysis was limited to the years 1954 and 1955, when the Turkish Government started to accept the Cyprus Issue as a national case, with the developments in the process of moving the Cyprus issue to an international dimension and also the great effort of the Turkish press. In order to make the study more intelligible, the Cyprus Issue in brief and the point of view of the

Republic of Turkey on this issue until 1954 were put forward.

Keywords: Cyprus, Cyprus Issue, Cumhuriyet newspaper, Ömer Sami Coşar, National Case.

Giriş

Kıbrıs Adası, sahip olduğu coğrafi konum¹ nedeniyle tarihin her döneminde sömürgeci devletlerin menfaatlerine yönelik olarak, ayrı bir önem ve değer kazanmış, bu coğrafyaya egemen olmak veya kontrolü altında tutmak isteyen devletlerin her zaman ilgi odağı ve hedefi olmuş,² bir çatışma alanı olmaktan kendisini kurtaramamıştır. Kıbrıs Adası, Doğu Akdeniz'i bu bağlamda Kuzey Afrika ülkelerini, Kızıldeniz'i, Orta Doğu ülkelerini, Anadolu'yu kontrol etmek isteyen ülkelerin vazgeçemediği bir toprak parçasıdır.³

Tarih öncesi devirlerden itibaren yaşamın var olduğu Kıbrıs Adası, çeşitli toplulukların idaresi altında kalmıştır.⁴ Tarihin her döneminde dışarıdan idare edilirken, Ada'ya egemen olan devletler - toplumlar yerleşmek yerine, kaynaklarından ve vergi gelirlerinden istifade etmeyi tercih etmiştir. Ada, 1570-1571'de fetih yoluyla Osmanlı Devleti idaresine girmiştir.⁵ 1878'de kira yoluyla yönetimin İngiltere'ye geçmesiyle⁶ birlikte Rum toplumunun Yunanistan'a ilhak yönünde mücadelesi başlarken, Türk toplumunun ise varoluş mücadelesi başlamıştır. Kıbrıs'ın 5 Kasım 1914 tarihinde İngiltere tarafından ilhak edilmesi ve 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Antlaşması ile egemenliğinin tamamen İngiltere'ye geçişiyle Rum toplumunun ilhak yönündeki mücadelesi daha şiddetlenmiş, buna mukabil Türk toplumu varoluş mücadelesini daha güç şartlarda sürdürmeye devam etmiştir.

¹ Vehbi Zeki Serter, *Kıbrıs Tarihi*, Türk Sen Offset Tesisleri, Lefkoşa, (tarih belirtilmemiş), s. 2; Naci Kökdemir, *Dünkü ve Bugünkü Kıbrıs*, İstiklal Matbaası, İkinci Baskı, Ankara, 1957, s. 8; Tahsin Demiray, *Tarihin Işığında Kıbrıs ve 3. Dünya Harbinde Türk Stratejisi Bakımından Önemi*, 2. Baskı, Türkiye Basımevi, İstanbul, 1958, s. 34-35.

² Serter, *age.*, s. 6.

³ Cemal Alagöz, "Kıbrıs'ın Anadolu İle İlgisi", *Kıbrıs'ın Tarih Boyunca Anadolu İle İlgisi*, Kıbrıs Türk Maarif Yayını, Lefkoşa, 1962, s. 12-14.

⁴ H. Fikret Alasya, *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Tarihi*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları:71, Ankara, 1987, s. 1; H. Fikret Alasya, *Tarihte Kıbrıs*, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yayınları, Lefkoşa, Şubat 1988, s. 2-201.

⁵ Alasya, *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Tarihi*, s. 1,2; Alasya, *Tarihte Kıbrıs*, s. 34-55; Serter, *age.*, s. 52-59.

⁶ Nasim Zia, *Kıbrıs'ın İngiltere'ye Geçiş ve Adada Kurulan İngiliz İdaresi*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları:44, Ayıldız Matbaası A.Ş., Ankara, 1975, s. 29-48; Serter, *age.*, s. 84.

Kıbrıs Meselesi, nereden bakıldığına bağlı olarak yüzyıllar boyunca değişik biçimlerde şekillenerek günümüze kadar gelmiş, halen daha çözüme kavuşturulamamış olması nedeniyle önemini koruyan bir meseledir. Mesele, dini kimlik, etnik kimlik, dil ya da coğrafya bakımlarından ele alınmış ve alınmaya devam edilmektedir. Buna bağlı olarak da çözüm arayışlarına yönelinmiş ve hal çareleri üretilmiştir. Hristiyan-Müslüman çatışması, şark meselesi, Batının güvenliği, sömürge yönetimlerinin ulaşım yollarının emniyeti, enerji kaynaklarının kontrolü ve güvenliği, Orta Doğu ülkeleri meselelerinin çözümü kapsamında ele alınmış ve bu yönde çözüm aranmıştır. Ancak Kıbrıs'ta yaşayan toplumlar meselenin bir parçası olamamıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun tamamen egemen olduğu (1571-1878) dönem hariç tutulursa, egemen devletler Kıbrıs Adasına yerleşmeyi hiç düşünmemişler, “*yerleşmekten ziyade, vergi toplamak ve yönetmek*”⁷ için hâkimiyet kurmayı tercih etmişler, Ada'da kalıcı bir eser bırakma yoluna gitmemişler, sadece kaynaklarından istifade etmişlerdir. Dolayısıyla her dönem değişen konjonktüre paralel olarak farklı bir mesele, Kıbrıs Adasında yaşayan toplumların karşısına farklı bir sorun olarak çıkmıştır. Egemen devletlerin menfaat çatışmaları bir kenara bırakılıp, Kıbrıs Adasında yaşayan egemen iki toplumun varlığı kabul edilerek, Adanın hukuki durumu tanımlanma yoluna gidilmemiştir.

Kıbrıs Adası, Batılı güçler, sömürgeci devletler, özellikle İngiltere açısından sömürge yollarının emniyeti, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonraki süreçte, Orta Doğu'daki enerji kaynaklarının kontrolü ve dağıtım yollarının emniyeti bakımından önem kazanmıştır. İngiltere Başbakanı Disraeli, Ada'yı “Batı Asya'nın anahtarı” şeklinde tanımlamıştır.⁸ Rusya tarafından sıcak denizlere inme ve Akdeniz'in doğusunun, bu bağlamda da Orta Doğu ülkelerinin kontrolü açısından değerlendirilmiştir. Yunanistan tarafından Büyük Helen İmparatorluğunu yeniden diriltme hayali ile eklenmiş; Türkiye açısından, Ada'da yaşayan Türk toplumunun varlığı ve Anadolu topraklarının güney emniyeti bakımından değer kazanmıştır. “*Kıbrıs coğrafi bakımdan Anadolu'nun Akdeniz'e uzanmış bir parçası olduğu kadar, tarih, kültür, nüfus, ekonomi ve millî güvenlik açısından da vazgeçemeyeceğimiz bir vatan toprağıdır.*”⁹

⁷ Meltem Onurkan Samani, *Kıbrıs'ta Bir Sömürge Kurumu: Kavanin Meclisi (1882-1931)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Ankara, 2007, s. 1.

⁸ “1830 yılında Kıbrıs, Beyrut, Suriye, Kudüs ve Filistin'i geçen Disraeli (Lord Beaconsfield)'nin, 1847'de yayımlanan *Tancred* adlı roman/kitabındaki, roman kabramanlarından biri: “İngiltere'nin Kıbrıs'a ihtiyacı vardır ve burasını alacaktır...” şeklinde bir değerlendirme yapmıştır. Disraeli, *Kıbrıs'ın Büyük Britanya'ya kazandırılmasına yönelik İngiliz politikasının mimarı olarak bilinecektir.*” Samani, *agt.*, s. 15.

⁹ Süleyman Oğuz, *Kıbrıs Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle*, 4. Baskı, Seda Matbaası, İstanbul, 1975, s. 5.

Kıbrıs Meselesi; Hristiyan toplum açısından 1071'den itibaren süregelen bir şark meselesi¹⁰ kapsamında görülmüş ve çözüm üretilme yoluna gidilmiştir. Helen/Grek ya da Rum toplumu açısından 1790'lardan itibaren Büyük Helen İmparatorluğunu yeniden kurma ya da *Megali İdea*¹¹ hedefi açısından ele alınmış, kimlik anlayışı üzerinden Yunanistan ile eklemlemeye çalışılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti açısından Kıbrıs Adasını topraklarına katmak gibi hedef gözetilmemiş, Kıbrıs Türk toplumunun varlığı ve güney emniyetinin bekası olarak çözüm üretilmeye çalışılmıştır. Kıbrıs Rum toplumu açısından Yunanistan'a ilhak olarak tanımlanmış; Kıbrıs Türk toplumu açısından ise, can ve mal emniyetini sağlamak, varlığını garanti altına almak, gerekirse Türkiye Cumhuriyeti ile birleşmek olarak karşılık bulmuştur.

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından tesis edilen yenedünya düzeni ve oluşturulan Birleşmiş Milletler (BM) Teşkilatının sömürge yönetimlerine son vermeye başlaması, ulusların öncelikle kendi kaderlerini belirlemesi yönündeki prensip kararları Rum toplumunun mücadele yöntemlerini uluslararası boyuta taşımaya sebebiyet vermiştir. Ocak 1950'de, ilhak yönündeki plebisit¹² sonuçlarına rağmen *İlhak/Enosis* yönünde istedikleri başarıyı sağlayamayan Rum toplumu liderliği meseleyi BM vasıtasıyla uluslararası platforma taşımayı kararlaştırmıştır. *Enosis* yönündeki çabalarını, Yunanistan hükümetini sıkıştırmak, İngiltere yönetiminden sürekli taleplerde bulunmak ve BM kurullarını etkilemek yönünde sürdürmüştür. Diğer yandan şiddet yoluyla da *Enosis*'i gerçekleştirmek amacıyla, 1953 yılında Atina'da, bir tedhiş örgütü kurularak¹³ *Enosis* için yemin edilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Lozan'dan itibaren Kıbrıs'a yönelik dış politikasını, Kıbrıs Türk toplumunun sorunlarına arkasını dönmeden ancak, Kıbrıs'ın İngiltere'nin bir toprağı olduğu düşüncesinden hareketle ve yaşanan gelişmeleri İngiltere'nin bir iç meselesi olarak tesis etme yönünde geliştirmiştir. Çalışmada incelenen döneme kadar Türk hükümetlerinin görüşü, "Kıbrıs Meselesi diye bir meselenin olmadığı" yönündedir. Hâlbuki Yunanistan, 1950'lerden itibaren Kıbrıs Meselesini millî bir dava olarak görmeye ve adım atmaya başlamıştır. İşte

¹⁰ Şark Meselesi ile ilgili geniş bilgi için bk. Bayram Kodaman "Şark Meselesi, Emperyalizm ve Ermeniler" *Kaynaklar*, Şekerbank Genel Müdürlüğü, İstanbul, Sayı 2/Kış, 1984, s. 7.

¹¹ Hamdi Ertuna, Necati Ökse, *Türk Yunan İlişkileri ve megalò idea*, Gnkur. Harp Tarihi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1975, s. 9; Megalo İdea'nın amacı ve bugüne kadar ulaştığı hedefler için bk. *age.*, s. 38-41.

¹² Alasya, *Tarihçe Kıbrıs*, s. 165-166; Ayrıca plebisit ve sonuçları ile ilgili bk. Ahmet C. Gazioğlu, *Enosis Çemberinde Türkler*, Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi Yayınları (CYREP), Lefkoşa, Aralık 2000, 2. Baskı, s. 458-460.

¹³ *age.*, s. 173.

bu süreçte gerek Türk basını gerekse kurulan dernekler ve talebe teşkilatlanmaları vasıtasıyla konuyla ilgili kamuoyu oluşturulmaya ve Türk Hükümeti'nin dikkati çekilmeye çalışılmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Dış Politikasında 1954'e Kadar Kıbrıs

Misak-ı Millî ile tespit edilen Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin sınırları, 24 Temmuz 1923'de imzalanan Lozan Antlaşması ile çizilmiştir.¹⁴ Kıbrıs, Misak-ı Millî sınırları dışında kalmış, Lozan Antlaşması'nın 20 ve 21'nci maddeleri ve sınırlarla bağlantılı 16'ncı maddesi uyarınca İngiltere'ye verilmiştir.¹⁵ Kıbrıs Türk toplumunun idaresi İngiltere'ye teslim edilmiş ancak Yunanistan idaresi kabul edilmemiştir.¹⁶ Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde yürütülen yeni devletin kuruluş aşamalarında dış politikada temel hedef, “*Türk Devleti’ni milletlerarası alanda tanıtmak, bağımsızlık ve millî ülkeyi gerçekleştirmek*” olarak belirlenmiştir.¹⁷ 1938'e kadar, Kıbrıs'a bu bağlamda yaklaşmış ve İngiltere'nin bir varlığı olarak değerlendirilmiştir. Kıbrıs Türk toplumu bu dönemde Türkiye'deki gelişmeleri ve Atatürk ilke ve inkılaplarını yakinen takip etmiş, genç Türkiye Cumhuriyeti'nin kazanımları Kıbrıs Türk toplumu arasında kendine yer bulmuştur.¹⁸ İngiltere'nin sonuçta Kıbrıs'tan çıkacağı öngörüsüyle Kıbrıs politikası bu dönemde şekillendirilmeye başlanmış ve öncelik Kıbrıs Türk toplumunun güvenliğini ve Türk kimliğini korumaya verilmiştir.¹⁹

1938-1950 Dönemi'nde de benzer politika devam ettirilmiştir:

“Türkiye'nin Sovyet tehdidi ile karşı karşıya kalması (1945-1946) ve Truman Doktrini (1947), bu tarihten itibaren Türk dış politikasının felsefesini, Batı ile çok sıkı ilişkilere dayanmaya zorlamıştır. Bu nedenle temel

¹⁴ Mehmet Gönlübol - Cem Sar, *Atatürk ve Türkiye'nin Dış Politikası (1919-1938)*, 3. Baskı, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2013, s. 58.

¹⁵ İbrahim Sâdi Öztürk, *Mondros, Sevr, Lozan Antlaşmaları*, Ankara Ticaret Odası Yayınları, (tarih yok), s. 249-251.

¹⁶ Gönlübol, Sar, *age.*, s. 160.

¹⁷ Mustafa Yılmaz, “Yeni Türk Devletinin Dış İlişkileri”, *Atatürk ve Türk İnkılap Tarihi*, 12. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2013, s. 265.

¹⁸ Ulvi Keser, *Dünden Bugüne Kıbrıs (1913-2013)*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2013, s. 557-605; Atatürk Dönemi Kıbrıs ilişkileri ile ilgili olarak bk. Mehmet Kaya, “Atatürk Dönemi (1923-1938) Türkiye Kıbrıs”, *Uluslararası Boyutlarıyla Kıbrıs Meselesi ve Geleceği*, Araştırma Merkezi Yayınları, Diyanet Vakfı Matbaası, Ankara, 2016, s. 33-54.

¹⁹ Ali Ata Yiğit, “Atatürk Dönemi Kıbrıs Politikası (1923-1938)”, 2. *Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu Bildiri Kitabı 1*, Yayına Hazırlayan Ulvi Keser, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yayını:14, Ankara, 2011, s. 171.

hedef Batının öncülüğünde kurulan tüm siyasi, askeri ve ekonomik organizasyonlara üye olmaktı.”²⁰

Dış politika “Lozan Antlaşması ile oluşan statükonun devam ettirilmesi, aktif tarafsızlık politikası” üzerine inşa edilmiştir.²¹ Türkiye'nin dış politikasında, savaş dışı kalmak üzerine kurulu denge politikası²² belirleyici rol oynamıştır. Kıbrıs'a bakış da bu bağlamda değerlendirilmiş ve Kıbrıs'ta statükonun devamından yana bir politika izlenmiştir. Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak, TBMM'nde 16 Ocak 1950 tarihli bir yazılı önergeyi,

“...Kıbrıs diye bir mesele yoktur, Çünkü Kıbrıs İngiltere'nin hâkimiyeti ve idaresi altındadır. İngiltere'nin bu adayı başka bir Devlete devretmek hususunda en küçük bir niyeti, bir temayülü olmadığını biliyoruz. Bu hususta tam kanaatimiz vardır. Kıbrıs'ta yapılan şu veya bu hareket, bu vaziyeti değiştiremez, değiştiremeyecektir.”

diye cevaplandırmıştır.²³

1950'li yılların başlarından itibaren Adada huzursuzluk ve tedhiş hareketleri artmış, her kesimden halk güvenlik endişesi yaşamaya başlamıştır. Bu durum TBMM'nde de gündeme getirilmeye başlanmıştır. Ocak 1951'de İstanbul milletvekili Nazlı Tlıabar, Mardin milletvekili Dr. Aziz Uras ve İzmir milletvekili Cihad Baban, Kıbrıs'ta cereyan eden olaylarla ilgili hükümetin dikkatini çekmiş ve tedbir alınmasını istemişlerdir.²⁴ Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü, milletvekillerinin bilgi taleplerine yönelik olarak, Necmeddin Sadak ile benzer görüş bildirmiştir.²⁵ “Kıbrıs Meselesi'nden bahsettiler. Benim bu hususta gazetelerde de okuduğumdan fazla bir malumatım yoktur. Şarki Akdeniz statüsünde her hangi bir tebeddülât bahis mevzuu olduğunu veya olacağını zannetmiyorum...” Köprülü'yü böyle konuşmaya iten neden, “Demokratlar iktidarı devraldıkları zaman, Türkiye ve Yunanistan arasında “resmen” bir Kıbrıs sorunu bulunmadığı”dır.²⁶

²⁰ Hüseyin Bağcı, *Türk Dış Politikasında 1950'li Yıllar*, ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık ve İletişim A.Ş. Yayınları, Semih Ofset Matbaacılık, 2. Baskı, Ankara, 2001, s. 8; Hüseyin Bağcı, *Demokrat Parti Dönemi Dış Politikası*, 1. Baskı, İmge Kitabevi Yayınları:18, Ankara, 1990, s. 12.

²¹ Ali Balcı, *Türkiye Dış Politikası*, Alfa Yayınları, Melisa Matbaacılık, İstanbul, Ekim 2017, 2. Basım, s. 75.

²² Selim Deringil, *Denge Oyunu İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin Dış Politikası*, 6. Baskı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, Ekim 2015, s. 52.

²³ TBMM *Tutanak Dergisi*, VIII. Dönem, Cilt 23, Toplantı 4, 33. Birleşim, 23 Ocak 1950, s. 288.

²⁴ TBMM *Tutanak Dergisi*, IX. Dönem, Cilt 5, Toplantı 1, 50. Birleşim, 24 Şubat 1951, s. 680 ve s. 693.

²⁵ *age.*, s. 698.

²⁶ Mustafa Albayrak, *Türk Siyasi Taribinde Demokrat Parti (1946-1960)*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara, 1992, s. 972.

1950'li yılların başlarından itibaren İngiltere açısından da Orta Doğu'da var olabilmek için Kıbrıs Adasının stratejik önemi daha da belirginleşmiştir. Ancak Ada'nın elde tutulması oldukça maliyetli, her geçen gün problemleri artan bir sorumluluktur. Dolayısıyla İngiltere, 1948'lerden itibaren Ada'ya muhtariyet verme, değişik yönetim biçimleri tanıma ve hatta üs karşılığı Ada'ya ileriki süreçte bağımsızlık verme gibi alternatifler üzerinde çalışmaktadır.

Hal böyle olunca da, Kıbrıs Rum toplumu liderliği-Kıbrıs Ortodoks Kilisesi Başpiskoposluğu, 1950-1954 yılları arasında, Ada'nın Rum toplumunu ilhak yönünde mobilize etme, Yunanistan hükûmetini harekete geçirme ve Enosisi millî dava olarak benimsetme yönündeki gayretlerini arttırmıştır. İngiltere üzerinde baskı kurmaya çalışırken, ilhak meselesini uluslararası platformlara taşıma gayretine ağırlık vermiş, bu işin sulh yoluyla halledilemeyeceğini de düşünerek paramiliter örgütlenme yoluna gitmiştir.

Bu dönemde statükonun devamından yana politika izleyen ve İngiltere ile paralel bir siyasi çizgi takip eden Türk Hükûmeti'nin politikasına yön veren değer, Yunanistan ve İngiltere ile dostluğun bozulmadan Kıbrıs politikası belirlemektir. “*Kıbrıs Meselesine Batı ittifakı açısından bakar, Kıbrıslı Türklerden gelen baskılar ve basın dolayısıyla Türk Hükûmeti Kıbrıs konusunuyla ilgilenme gereğini duyur.*”²⁷ Türkiye kamuoyu da 1948 yılından itibaren Kıbrıs Meselesi ile yakından ilgilenmeye başlamıştır.²⁸

“Bu ilgi resmi düzeyde başlamamış aksine dönemin sivil toplum örgütleri pozisyonunda bulunan milliyetçi dernekler, üniversiteli öğrencilerin kurmuş oldukları öğrenci dernekleri ve bunlara destek olan dönemin Türk basınının Türk kamuoyuna yönelik çabaları sonucunda doğmuştur.”

CHP'den iktidarı devralan Demokrat Parti'nin hükûmet programında da “*Kıbrıs'tan söz edilmiyordu.*”²⁹ Demokrat Parti de statükonun korunmasını benimsemiştir. “*Tüm basın eleştirilerine rağmen, sorunu daima herhangi bir şekilde görmezlikten gelir. Bu da ancak, Türkiye'nin Yunanistan ile NATO içerisindeki askeri işbirliğini, Balkan işbirliği çerçevesinde de devam etmeyi istemiş olmakla açıklanabilir.*”³⁰

²⁷ Sabit Duman, *Demokrat Parti Dönemi Türk Dış Politikası (1950-1960)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara, 1990, s. 142.

²⁸ Ömer Tansel, *Demokrat Parti Dönemi Kıbrıs Politikası*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bilim Dalı, Ankara, 2010, s. 17.

²⁹ Bağcı, *Türk Dış Politikasında 1950'li Yıllar*, s. 104.

³⁰ *age.*, s. 105; Kıbrıs Meselesi'nin ortaya çıkışı ve Menderes Hükûmeti'nin Kıbrıs'a yönelik politikası için bk. *age.*, s.103-128 ve Bağcı, “*Demokrat Parti Dönemi Dış Politikası*”, s. 101-124; Kıbrıs uyumsuzluğuyla ilgili ayrıca bk. Suat Bilge, “*Kıbrıs Uyuşmazlığı*”, *Olaylarla Türk Dış Politikası*, 4. Baskı, Mehmet Gönübol ve diğerleri, Ankara Üniversitesi SBF Yayınları No.407, Ankara, 1977, s. 349-352.

Öncelikle, Türkiye’de yaşayan Kıbrıs Türk toplumu, bu sürece paralel olarak 1946’dan itibaren kurdukları *Kıbrıslılar Cemiyeti*, *Kıbrıs-Türk Kültür Derneği*, *Kıbrıs Türk’tür Cemiyeti* vb. dernekler vasıtasıyla Kıbrıs Türk toplumunun sesini Türkiye’de duyurmaya başlamıştır. *Türk Millî Talebe Federasyonu*, *Türkiye Millî Gençlik Komitesi* gibi gençlik teşkilatları; Prof. Dr. Enver Ziya Karal, Prof. Dr. Fahir Armaoğlu, Prof. Dr. Nurullah Kunter, Dr. Feridun Ergin gibi akademisyenler; Kıbrıs Türk toplumunun sesini ve var olma mücadelesini geniş halk kitlelerine duyurmak, Türk siyaset adamlarının dikkatini çekmek ve Türk Hükûmeti’nin daha aktif bir politika belirlemesi için Hürriyet, Milliyet, Cumhuriyet, Vatan gibi gazeteler; Sedat Semavi, Necati Zincirkıran, Ahmet Emin Yalman, Nadir Nadi gibi yazarlar da bu derneklere ve mücadeleye destek vermişlerdir. Bu gazetecilerden birisi de Ömer Sami Coşar’dır.

Ömer Sami Coşar’ın Biyografisi ve Eserleri

Ömer Sami Coşar (1919-1984)³¹, İstanbul’da doğdu. İlk ve ortaokulu Saint Joseph’te okudu. Lisenin ilk iki sınıfına Paris’te Janson de Sailly’de devam eden Coşar, 1940 yılında Galatasaray Lisesi’nden mezun oldu. 1941 yılında Anadolu Ajansı ve Son Posta’da gazeteciliğe başladı. 1947 yılında *Cumhuriyet* gazetesine geçti. 1950-1960 yılları arasında bu gazetede dış politika yazarlığı yaptı ve “Siyasî İcmal”leri yazdı. Bir süre yazı işleri müdürlüğünü üstlendi. 1958-1960 yılları arasında Yıldız Harp Akademisi’nde dış politika konferansçısı olarak bulundu. 1960 yılında *Milliyet* gazetesine geçen Coşar, 1961 yılında basın temsilcisi olarak Kurucu Meclis’e girdi. 1964 yılında Kıbrıs olayları sırasında Ada’da bulundu. 1968-1969 yıllarında bir süre *Yeni İstanbul* gazetesinde çalıştı. Gazetecilik yaşamını daha sonra *Milliyet* gazetesinde sürdürdü. 21-22 Aralık 1963 “Kanlı Noel” diye anılan, Rum toplumunun tedhiş hareketlerine karşı Kıbrıs Türkünün yanında mücadeleye katıldı; olayları bire bir 24 Aralık 1963’ten itibaren gazetesinden Türk kamuoyuna yansıttı.³² Tabip Binbaşı Nihat İlhan’ın eşi ve üç çocuğunun katledilmesi ile sembolleşen Lefkoşa/Kumsal bölgesi tedhiş hareketlerini ve katliam evinin o görüntülerini fotoğraflayan ve Türk kamuoyuna servis edilmesini sağlayan yine Coşar olmuştur.³³

Vefatının ardından meslektaş Teoman Erel köşesinde Ömer Sami Coşar’ı değerlendiren bir yazı kaleme almış; Coşar’ın vefatına kadarki “enerjisi”nden, “dinamizmi”nden, “hak” ve “adalet savaşçılığı”ndan söz etmiştir.³⁴ “*Kıbrıs’ta*

³¹“Ömer Sami Coşar Biyografisi”, *Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları*, <https://www.iskultur.com.tr/yazarlar/omer-sami-cosar> (Erişim Tarihi: 20.06.2022)

³²“Ömer Sami Coşar Lefkoşa’dan bildiriyor”, *Milliyet*, 24 Aralık 1963, s. 1.

³³Hasan Pulur, “Ha Bitti, ha Gitti”, *Milliyet*, 7 Nisan 2004, <https://www.ab.gov.tr/p.php?e=35430> (Erişim Tarihi: 20.06.2022)

³⁴“Ömer Abi”, *Milliyet*, 30 Mart 1984, s. 6.

Türk direniş hareketini örgütlerken, mülkiyet durumu karışık kalmış bir Ege adasına çıkıp Türk bayrağını çekerken milliyetçi tarafımı gözliyoruzduk” diyerek iyi bir Türk milliyetçisi olduğuna vurgu yapmıştır. Cenaze töreninde konuşan Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Nezih Demirkent, Coşar’ı; “Yürekli bir gazeteci, delikanlı bir insan” olarak tanımladıktan sonra Coşar’ın; “*inandığı şeyler uğruna sadece fikeren değil, bedenen de mücadele ettiğini, yıllar önce Kıbrıs’a ilk çıkan Türk gazetecisinin Coşar olduğunu, aynı zamanda bir aktivite adamı,...*” olduğunu vurgulamıştır.³⁵

Ömer Sami Coşar, “*Türkiye basınının önde gelen Kemalist gazetecilerinden biri olarak tanınır.*”³⁶ Coşar, Kıbrıs’ta meydana gelen olayları zamanında Türkiye’ye bildirmek için, Cemaat Meclisi tarafından Kıbrıs’a davet edilmiş ve Sosyal İşler Dairesi Müdürlüğü’ne getirilmiştir. Kıbrıs aydını sesini, davasını ve endişelerini Coşar kanalı ile duyurmaya çalışmıştır. Türk Hükûmeti’nin dikkatini çekmek için Mart 1962’de oldukça detaylı hazırladığı rapor³⁷ önemlidir. Coşar’ın Kıbrıs’taki çalışmaları Rum toplumu liderliğini rahatsız ettiğinden oturma izni uzatılmayıp, “istenmeyen adam” ilan edilip, sınır dışı edilmeye çalışılmıştır.³⁸ Rauf Denктаş, *Hatıralar* isimli kitabında, Türkiye’yi zamanında bilgilendirmek için Ömer Sami Coşar’ı Kıbrıs’a getirip, görevlendirdiğini yazar.³⁹ Coşar, 1964 yılında Erenköy mücadelesini yerinden takip etmiş, yeri gelmiş omuz omuza mücadele etmiştir. “*Erenköy Mücabitleri Arasında 15 Gün*” isimli yazı dizisi yayınlanır. Coşar, Milliyette yayınlanan bu yazı dizisi ile “*Gazeteciler Cemiyeti tarafından düzenlenen 1965 Gazetecilik Başarı Armağanı, Seri Röportaj Dalı’nda birincilik ödülü*” almıştır.⁴⁰ Erenköy’de çektiği fotoğrafları 3-15 Eylül 1964 tarihleri arasında “Erenköy Savaşı Sergisi”⁴¹ adıyla Türkiye’de, 8 Kasım 1964’ten itibaren İsveç’te sergilenmiştir. Coşar’ın Kıbrıs davasına olan desteğinden dolayı ismini yaşatmak için adı Girne’de bir sokağa verilmiştir.

³⁵ “Ömer Sami Coşar toprağa verildi”, *Milliyet*, 1 Nisan 1984, s. 3.

³⁶ Yılmaz Başkaya, *TMT ve Kıbrıs Türkü*, Galeri Kültür Yayınları, Okman Printing, Göçmenköy, Haziran 2016, 1. Baskı, s. 169-170; *Milliyet*, 30 Ağustos 1962, “Coşar Gitti” başlıklı yazı, s. 1, sütun 6.

³⁷ Başkaya, *age.*, s. 171-187; Raporun orijinal metni için bk. T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, A/45, 030.01.38.228.

³⁸ “Coşar’a yeniden ikamet müsaadesi istemesi bildirildi”, *Milliyet*, 18 Aralık 1962, s. 1.

³⁹ Başkaya, *age.*, s. 21; “*Türkiye’nin gafil avlanmaması için Ömer Sami Coşar’ı Kıbrıs’a getirip görev verdim. Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi’nde Sosyal İşler ve Belediye Dairesi Müdürlüğü’nde Belediyeler Müfettişi olarak 1 Ocak 1961 tarihinde görevlendirdim. Her birkaç ayda bir O’nu Meclise (TBMM) gönderdim. Raporlar yazıp verdim...*”

⁴⁰ “Ö. S. Coşar ‘Seri Röportaj’ kolunda birinci oldu”, *Milliyet*, 14 Temmuz 1965, s. 3.

⁴¹ *Milliyet*, 4 Eylül 1964, 15 Eylül 1964 ve 8 Kasım 1964 tarihli sergi duyuruları.

Coşar, Kıbrıs Türk Cemaatinde bir yıl süreli Kültür Müşaviri olarak hizmet etmiş, Kıbrıs olaylarını yerinde yaşama ve inceleme imkânı bulmuştur. Kıbrıs olaylarını, 22 Mart - 4 Nisan 1964 tarihleri arasında yayınlanan “İfşa Ediyorum” başlıklı yazı dizisi ile Türk kamuoyu ile paylaşmıştır.⁴²

Ömer Sami Coşar, dış basında Türkiye aleyhinde çıkan yazılara, sanki bir hükümet yetkilisi, Dış İşleri Bakanlığı sözcüsü gibi karşı tezlerle cevap vererek Türk halkının menfaatlerini korumuştur. 1940'lı yıllardan itibaren dünya olaylarını yakından takip ederek gazetedeki köşesine taşımıştır. Ele aldığı olayları etraflıca tetkik etmiş, cereyan eden olaylarla bağlantısını kurmuş, okuyucusunu bilgilendirirken aynı zamanda yönlendirmiştir. Kıbrıs konusunu 1940'lı yılların sonlarından itibaren izlemiştir. İnceleme dönemimizde yeri geldiğinde halkı bilgilendirirken, yeri geldiğinde önceden hükümeti uyarılmış, Kıbrıs olaylarını günü gününe köşesine taşımış, değişen dünya konjonktürüne göre Kıbrıs Meselesini ele almıştır. Coşar, “*Kıbrıs Cumhuriyeti'nin doğuşunu gerçekleştirecek anlaşmanın imzasında bulunmak üzere*” Milliyet gazetesi adına Kıbrıs'a gitmiş,⁴³ gelişmeler, yaşanan olaylar yerinden Türk kamuoyunun dikkatine sunulmuştur. Coşar anlaşmanın imzalanmasının hemen ertesinde, Kıbrıs Rum toplumunun “*anlaşmaya karşı*” olduğuna dair izlenimlerini aktarmıştır.⁴⁴

Abdi İpekçi, Coşar'ın geçirdiği bir trafik kazası sonrası ele aldığı bir yazıda⁴⁵ “*Mesleği için kendini, her türlü tehlikeye kolaylıkla atan bir arkadaşımızdır. Kıbrıs'taki savaşların en kanlı günlerinde hiç kimsese haber vermeden gizlice bir takaya atlamış, Erenköy sahillerine çıkmış ve muhabarayı Kıbrıslı soydaşlarımız arasında geçirmişti...*” şeklinde övgüde bulunmuştur. Yazısının devamında kaza sonrası Coşar'a gelen ilk telgraflardan biri olan Rauf Denктаş'ın “*Papaş nasıl olsa kemiklerini kıracaktı. Niye acele ettin?*” yazılı, şaka yollu telgrafını paylaşmıştır.

Ömer Sami Coşar, Türkiye'nin yakın tarihiyle ilgili kitap ve ansiklopedi çalışmaları yapmıştır. Başlıca eserleri: *Millî Mücadelede Anadolu Basını* (1964), *İstiklâl Savaşı Gazetesi, Atatürk Ansiklopedisi, Topal Osman, İhtilalin İcyüzü* (Abdi İpekçi ile 1965), *Troçki İstanbul'dadır*.⁴⁶

1963-64 yıllarında Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Gazetecilik Başarı Ödülleri yarışmasında mansiyon ile ödüllendirilen Coşar,⁴⁷ *Son Posta, Cumhuriyet, Milliyet,*

⁴² “İfşa Ediyorum”, *Milliyet*, 19 Mart 1964, s. 1.

⁴³ “Ömer Sami Coşar Kıbrıs'a Gitti”, *Milliyet*, 6 Temmuz 1960, s. 1.

⁴⁴ “Ömer Sami Coşar Kıbrıs'tan Bildiriyor”, *Milliyet*, 8 Temmuz 1960, s. 1.

⁴⁵ “Milliyet'ten Mektup”, *Milliyet*, 20 Şubat 1967, s. 2.

⁴⁶ “Ömer Sami Coşar Biyografisi”

⁴⁷ Ömer Sami Coşar, *Biyografya İnternet Sitesi*, <https://www.biyografya.com/biyografi/12103> (Erişim Tarihi: 20.06.2022)

Yeni İstanbul gazetelerinde çalışmıştır. Yakın tarihi konu alan incelemeleriyle tanınmıştır. Gazeteciler Cemiyeti Onur Kurulu'nda dokuz dönem görev yapan Coşar, basın şeref kartı sahibi olmakta ve Fransızca bilmekteydi.⁴⁸

Cumhuriyet Gazetesi ve Ömer Sami Coşar'ın Kaleminden Kıbrıs Meselesi

1954'e gelindiğinde Kıbrıs'ın bir bütün halinde Yunanistan'a ilhakı yani *Enosis*, Kıbrıs Rum liderliğinin de baskısıyla, Yunanistan için millî bir dava haline gelmiş ve meseleyi uluslararası platformlara taşıyarak çözüme girişimleri hız kazanmıştır. Ayrıca Mart 1953'de Atina'da *Enosis* yönünde bir silahlı örgüt (EOKA, Kıbrıslı Savaşçıların Millî Mücadele Örgütü/Ethniki Organosis Kypriou Agoniston) kurulmuştur.⁴⁹

Yunanistan ve Kıbrıs basınında, Türkiye'nin Kıbrıs Meselesi ile ilgilenmediği yönünde haberler yapılarak, Kıbrıs Türk toplumunun moralini bozucu "sınır harbi" yürütülmüştür. Ada'da Makarios'çular "*ilhak artık kat'ileşti*" şeklinde propagandayı da şiddetlendirmiştir.⁵⁰ Rum basını Yunan Başbakanı Papagos'un, Paris'te Fransız basınına "*her çareye başvurarak Kıbrıs'ın ilhakını sağlayacağız*" demesine yer vermiştir.⁵¹ Papagos'un açıklamasından cesaret bulan Makarios ilhak yönünde daha serbest hareket etmiş; din adamı kimliğini ikinci plana bırakarak siyasi liderliğini öne çıkarmıştır. Cumhuriyet gazetesi, Rumların tatbik ettikleri imha siyasetinin önüne geçilemediği takdirde Kıbrıs'ta Türk kültürünün ciddi bir tehlikeye maruz kalacağından endişe duyduğunu kamuoyu ile paylaşarak Türk Hükûmeti'nin dikkati çekmiştir.⁵²

Yunanistan hükûmeti BM'ye müracaat için kamuoyu oluşturma yolunda basını kullanmıştır. Gazeteler, "*Kıbrıs Adasındaki Türklerin gayet az sayıda olduğunu, bu sebeple de adanın hangi memleketeye gideceği hususunda söz hakkına sahip bulunmadığını iddiaya kalkışmaktadırlar... birkaç bin Türkün bu davada rolü olamayacağından bahseden...*"⁵³ yazılar neşreder. Batı Trakya'da nüfus argümanını kullanmaya yanaşmayan Yunanistan'ın, Kıbrıs'ta haklılığını ispatlamak için nüfus argümanını kullanacağı anlaşılmaktadır.

⁴⁸ "Ömer Sami Coşar Öldü", *Milliyet*, 30 Mart 1984, s. 7.

⁴⁹ H. Fikret Alasya, *Kıbrıs ve Rum-Yunan Emelleri*, KKTC Millî Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları-24, Başbakanlık Basımevi, Lefkoşa, 1992, 1. Baskı, s. 41-42.

⁵⁰ "Yunan basını, Türkiye'nin Kıbrıs Meselesi ile ilgilenmediğini iddia ediyor", *Cumhuriyet*, 25 Ocak 1954, s. 3.

⁵¹ "Kıbrıs etrafında Yunan manevraları", *Cumhuriyet*, 26 Ocak 1954, s. 3.

⁵² "Kıbrıs ve Batı Trakya Türkleri", *Cumhuriyet*, 6 Şubat 1954, s. 1.

⁵³ "Kıbrıs'taki Türkler ve Yunanistan", *Cumhuriyet*, 7 Mart 1954, s. 3.

Ömer Sami Coşar, ana karasında yaşayan halkını yönetmeyen Yunanistan'ın, Oniki Adalar gibi, her bakımdan Anadolu'nun bir parçası olan Kıbrıs'ı da yönetemeyeceğini vurgulamıştır.⁵⁴ Coşar, Yunan hükümetinin Kıbrıs Meselesini, BM'ye aksettirmeye yönelik teşebbüsünün diplomatik sahada kalacağı görüşündedir.⁵⁵ “*Türkiye’siz Kıbrıs Meselesi’nin halledilmesi mümkün değildir*” diyerek Türkiye’nin Ada ile bağlarını ileri sürmüş, “*Yunanistan’ın Batı Trakya bavalisinden her gün neden bu kadar Türk kaçıyor?*” diyerek Yunanistan’ın Türk toplumuna karşı yönetimini ve “*...Adadaki Türklere başka, Yunanlılara başka muamele tatbik edegelmiştir.*” diyerek, İngiltere’nin Kıbrıs’ta uyguladığı yönetim politikasını eleştirmiştir. “*Tarih boyunca hiçbir şekilde Yunanistan’a ait olmamış olan ve 100.000 Türk’ün yaşadığı Kıbrıs nasıl Atina idaresine terk edebilir, Londra’nın böyle bir devir muamelesine zemin hazırlamasına fırsat verebiliriz?*” diyerek, Adanın kaderinin sadece İngiltere’ye bırakılmaması gerektiği konusunda ve “*Kıbrıs, Yunan idaresi altına düştüğü gün neler olacağını anlayabilmek için Oniki Ada ile Batı Trakya’ya bakmak kâfîdir.*” diyerek, Türk Hükümeti’nin yaklaşan tehlikeye dikkatini çekmiştir. Bu adaların Türkiye’ye ait olduğunu ifade ederek, Türk Hükümeti’nin statükonun devamına alternatif bir politika üretmesini istemiştir. Türk Hükümeti, her ne kadar Kıbrıs Meselesine uzakmış gibi gözükse de Kıbrıs Türk halkına desteğini esirgemez, ilgisi maarif, iktisadi ve kültürel alanlarda görülmüştür.

25 Mart, Yunanistan’da kurtuluş günü olarak kutlanır. Kıbrıs Rum liderliği de Ada’da etkinlikler düzenler. Yunan parlamentosunda bu etkinlikler kapsamında Atina’daki muhtelif teşekküller tarafından gönderilen “*Hür ve birleşik Kıbrıs’ın yakında parlamentoda temsil edildiğini göreceklarine kani bulduklarını?*” belirten bir karar sureti okunmuştur.⁵⁶ Yunanistan Parlamentosu’nda ilhak artık, NATO’ya ve İngiltere’ye rağmen, açıktan seslendirilmekte, kilisenin de desteğiyle sivil teşekküller ve öğrencilerin yanı sıra halk da ilhak yönünde seferber edilmektedir. Yunanistan Parlamentosu’nda ve Kıbrıs’ta ilhaka yönelik gelişmeler yaşanırken, Kıbrıs’a yönelik soru önergesine Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü’nün cevabı hükümetin meseleye bakışı açısından önemlidir:⁵⁷

“Dost ve müttefik Yunanistan’ın devlet adamları ile vaki görüşmelerde Kıbrıs üzerinde herhangi bir muhabere veya müzakere cereyan etmiş değildir. Bunun sebebi, Türkiye’nin Kıbrıs Meselesi diye bir şey mevcut olmadığı mütalaasında bulunması ve Kıbrıs’ın halen İngiltere’ye ait olduğuna göre, bu ada hakkında Yunanistan’la ilgili konuşmalar yapılmasının caiz

⁵⁴ “Oniki Adadan kaçanlar”, Siyasi İcmal, *Cumhuriyet*, 10 Şubat 1954, s. 3. “Yunan gazetesine atf yapılarak verdiği rakamlar ile Oniki Adada yaşayan 5.000 kişinin Avustralya’ya göç ettiğini yazar.”

⁵⁵ “Kıbrıs’a dair karar almışlar!”, Siyasi İcmal, *Cumhuriyet*, 5 Mart 1954, s. 3.

⁵⁶ “Yunan Meclisinde Kıbrıs için yapılan tezahürat”, *Cumhuriyet*, 26 Mart 1954, s. 1.

⁵⁷ “Kıbrıs ve Türkiye”, *Cumhuriyet*, 2 Nisan 1954, s. 1.

olmamasıdır. Günün birinde Kıbrıs'ın İngiltere ile müzakereye mevzu olması halinde, pek tabii, bu Adada mühim bir Türk ekalliyeti bulunması keyfiyeti bizim de söz sahibi olmamızı istilzam edecektir. Kaldı ki, biz bu Adanın bugünkü statüsünde bir değişiklik yapılması lüzumuna kani değiliz.”

Türkiye'nin statükonun devamı ve sessizlik politikasının arka planında yatan düşünce Truman doktrininin etkisi ve Batı ile kurulmaya çalışılan siyasi, askeri ve ekonomik organizasyonlara katılma siyasetidir.

Ömer Sami Coşar, Yunanistan'ın İngiltere ile görüşmeler yürüttüğünü, netice alamayacağını bildiği halde Kıbrıs Rum toplumuna yönelik taviz koparmak için BM'ye müracaat edeceğini, Kıbrıs Türk toplumunun İngiliz müstemleke idaresi ve Kıbrıslı Rumlar tarafından sıkıştırılmaya devam edileceğini, bütün bu gelişmelerin neticesinde önümüzdeki günlerde Kıbrıs Türk toplumunun daha ciddi tehlikelerle karşı karşıya geleceğini yazmıştır.⁵⁸ Çözüm önerisi olarak da; “100.000 Türk esaslı surette teşkilatlanmak, birleşmek zorundadırlar. Ana vatanla onların müşterek mücadelesi o zaman çok daha tesirli bir hale gelecektir” demiştir. Böylece Türk Mukavemet Teşkilatı'nın, düşünce bazında temelleri atılmaya başlanmıştır.

Mayıs 1954'te, Kıbrıs ile ilgili cereyan eden gelişmeleri, Kıbrıs Türk toplumu liderliğiyle Kıbrıs Türk basını da izlemekte, kaygılarını dile getirmekte ve Türkiye hükümetini harekete geçirmeye zorlamaktadır. Türk basını, gençlik kuruluşları ve dernekler de Kıbrıs Meselesine yönelik gelişmeleri izlemekte, gündemde tutmaya, hükümeti uyarmaya ve kamuoyunu bilgilendirmeye ısrarla devam etmektedir. İngiltere tarafından kamuoyu gündemine getirilen Adaya muhtariyet verme planı Türk toplumu tarafından endişe ile karşılanmıştır. Atina gazeteleri muhtariyet şeklinin “iki üç yıl sonra bir plebisit ile Adanın mukadderatını belirleyecek” tarzda olmasını istemektedir.

Yunanistan'da kamuoyu artık her kesimiyle seferber edilmiştir. Atina Üniversitesi Senatosu yayınladığı beyannameyle “Kıbrıs için faal surette mücadeleye atıldığını” ilan eder ve “Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilbakını sağlamak maksadıyla bütün üniversite teşkilatının seferber edildiğini” Başbakan Papagos'a bildirir.⁵⁹ Yunanlı milletvekilleri, Avrupa Konseyi toplantısında, “Kıbrıs Adası'nın Yunanistan'a verilmesini” talep etmişlerdir.⁶⁰ Ömer Sami Coşar, Avrupa'da birliği tesis etmeye çalışan Konseyin önüne böyle bir meselenin getirilmesini kınamıştır.⁶¹ Papagos'un “Kıbrıs Meselesi, yalnız Yunanistan'la İngiltere'yi alakadar ediyor”

⁵⁸ “Atina'nın aradığı nedir?”, Siyasi İcmal, *Cumhuriyet*, 22 Nisan 1954, s. 3.

⁵⁹ “Yunanistan Kıbrıs için seferber!”, *Cumhuriyet*, 25 Mayıs 1954, s. 1.

⁶⁰ “Yunanlıların Kıbrıs için bir teşebbüsü daha”, *Cumhuriyet*, 26 Mayıs 1954, s. 1.

⁶¹ “Kıbrıs ve Avrupa Konseyi”, Siyasi İcmal, *Cumhuriyet*, 26 Mayıs 1954, s. 3.

görüşüne karşı çıkararak, “Hayır, bu mesele Türkiye’yi de alakadar etmektedir ve Atina bu hakikati bir gün görmek ve nazarı itibara almak mecburiyetinde kalacaktır” yönünde görüşünü dile getirmiştir. Yunan temsilcileri Palermo’da toplanan Akdeniz Kongresi’nde de “Kıbrıs’ı yalnız Rumların temsil edebilecekleri hususunda bir karar suretini Kongreye tasdik ettirirler.”⁶²

Avrupa Konseyi’nde Yunanlı milletvekillerinin Kıbrıs Meselesini ortaya atmaları üzerine Türk heyetindeki Zeyyat Mandalinci’nin⁶³ “Kıbrıs Meselesi Türkiye’yi de ilgilendirmektedir. Fakat bunun husumetler yaratan ikinci sınıf politikacılar değil, yetkili ve sorumlu devlet adamları arasında ele alınması icap etmektedir” şeklindeki müdahalesi Kıbrıs Türkleri tarafından sevinçle karşılanmıştır.⁶⁴ Bu beyan “Yunanlıların Kıbrıs oyunlarının ilk bozgunu” ve “Türk Hariciyesinin Kıbrıs’ın mukadderatı mevzuunda ilk enerjik müdahalesi” ve “büyük ve mesud günlerin ilk müjdesi” olarak görülmüştür. Yunan matbuatı, Türk temsilcine kızgınlığını dile getirmiş; Katimerini gazetesi; “Strasbourg’da bir Türk temsilcisinin, bir Türk gazetecisinin saçmalamaları benimsemiş olduğundan dolayı Rum efkârı umumiyesi, çok rencide olmuştur...” yorumunda bulunmuştur.⁶⁵ Burada işaret edilen Türk gazetecisinin Ömer Sami Coşar olması muhtemeldir.

Papagos, 20 Ağustos’ta BM’ye müracaat edileceğini, Kıbrıs için yapılacak mitinglere müsaade ettiğini ve resmi dairelerin de mitinglere kanalize olmalarını istemiştir.⁶⁶ Bu gelişmeleri Coşar;

“...Yunan gazetelerinin Kıbrıs’ı işgal kampanyası Yeşilada’da yavaş yavaş bir tedhiş havası yaratmaktadır. Gün geçmiyor ki, Atina gazeteleri Kıbrıs’taki Rumların silahlanmakta, adayı Yunanistan’a bağlamak için isyana hazırlamakta olduğuna dair haber vermesin, yalan uydurmasın! Kıbrıs Rum basını ise, Rumları sistemli bir şekilde silahla ayaklanmaya davet ediyor...”

şeklinde köşesine taşımıştır.⁶⁷ Gelişmeleri köşesinde, tarihi ve jeopolitik bağlarla bağlı ve Anadolu’nun doğal bir uzantısı olan Kıbrıs’ın, asırlar boyunca Türk

⁶² “Kıbrıs Adası etrafında Yunan manevrası”, *Cumhuriyet*, 5 Haziran 1954, s. 1.

⁶³ “Zeyyat Mandalinci (1915-1990), Türk siyaset ve devlet adamı, tüccar, bakan, milletvekili, iş insanıdır. DP’den IX. (1950-1954), X. (02.05.1954 - 01.11.1957) ve XI. Dönem (27.10.1957 – 27.05.1960) Muğla Milletvekili seçilerek, TBMM’de Avrupa Konseyi Üyesi ve Türk Delegasyonu Başkanı, 22. Hükümet İktisat ve Ticaret Bakanı olarak görev yapar.” “Zeyyat Mandalinci”, *Biyografiya İnternet Sitesi*, <https://www.biyografiya.com/biyografi/20412> (Erişim Tarihi: 20.06.2022)

⁶⁴ “Kıbrıs’taki Türklerin sevinci”, *Cumhuriyet*, 28 Mayıs 1954, s. 1; Ayrıca bk. “Avrupa Konseyinde Kıbrıs için tartışmalar” *Cumhuriyet*, 30 Mayıs 1954, s. 1.

⁶⁵ “Atina gazeteleri saçmıyor”, *Cumhuriyet*, 1 Haziran 1954, s. 6.

⁶⁶ “Yunan subayları Kıbrıs için kan topluyorlar!”, *Cumhuriyet*, 15 Ağustos 1954, s. 1.

toprağı olarak kaldığı halde, şimdi “İngiltere ve Yunanistan, BM önünde mücadeleye girişiyorlar, Kıbrıs üzerinde hak iddia ediyorlar, şimdiye kadar bu mevzuda sasmış olan Türkiye’nin de, Kıbrıs’a karşı durumunu resmen açıklaması ve davadan katıyen uzak tutulamayacağını bildirmesi beklenmektedir.” şeklinde değerlendirmiştir.⁶⁸ İkinci Dünya Harbi’nden sonra Yunanistan’ın izlediği genişleme politikasına ve Oniki Adayı ele geçirmesine, müteakiben Kuzey Epir ve Kıbrıs’a yöneldiğine dikkat çeken Coşar, Türk Hükûmeti’nin 1951’deki Dışişleri Bakanı Köprülü’nün açıklamasından beri ortaya bir görüş koyamadığını belirtmiştir.

İngiltere’nin, Ada halkının kendi kendini idare edeceği, temsilcilerin bir kısmının atama ile bir kısmının seçimle iş başına geleceği bir teşrii meclis ile yönetilmesine imkân verecek bir anayasa taslağı hazırladığı açıklanır.⁶⁹ Bir anlamda İngiltere, Ada toplumlarına muhtariyet verileceğini açıklamıştır.

Nihayet, Yunanistan’ın ilhak yönünde BM’ye başvurusunun üzerine, Başbakan Menderes kamuoyuna açıklama yapma gereğini duymuştur.⁷⁰ “...hadiselerin yakından takip edildiğini, sükûnet ve itidalin zaruri olduğunu, BM delegasyonumuza Türk görüşü olarak ‘BM teşkilatının bu meseleyi müzakereye salâhiyeti ve hakkı olmadığı’ yönünde talimat verildiğini...” beyan etmiştir. Bir anlamda Kıbrıs Meselesi’nin İngiltere’nin bir iç meselesi olduğu görüşünü muhafaza etmekte olduğumuzu üstü kapalı olarak açıklamıştır. Eğer BM’de görüşme kararı alırsa o zaman görüş bildiririz gibi bir durum ortaya koymuştur.

Yunanistan’da 88 kişilik komünist şebekesi ortaya çıkarılmasını⁷¹ Başbakan Papagos “komünizmle mücadele devam ediyor” şeklinde açıklamıştır. Ancak, Coşar bu durumu; “Yunanlılar, Kıbrıs’ta geniş bir komünist şebekesi ve Ortodoks kilisesi ile ittifak içindedir. BM Rusya baş delegesinden Rusya ve peykerlerinin yardımını istiyor. Yunanistan Balkanlarda ve Doğu Akdeniz’de yalnız Rusya’nın arzû ettiği bir durum ve bu zursuzluk yaratıyor.” şeklinde bir paradoks olarak değerlendirmiştir. Özetle Coşar, Yunanistan bir taraftan sözde komünizm ile mücadele ediyor gibi gözükürken diğer taraftan “Kıbrıs’ta ve Oniki Adada Yunan politikacıları ile birlikte Ortodoks papazların da komünistlerle elele yürümelerini nasıl tefsir edelim?” diyerek komünistlerle işbirliğine dikkat çeker. Coşar, Yunanistan’ın ordu mevcudunu ekonomik güçlükler nedeniyle muhafaza edemediğini ve komünizmle mücadele karşısında mevcudun muhafazası için büyük miktarda Amerikan yardımına

⁶⁷ “Yunan subayları Kıbrıs için kan topluyorlarmış!!”, Siyasi İcmal, *Cumhuriyet*, 15 Ağustos 1954, s. 3.

⁶⁸ “Kıbrıs ve biz”, Siyasi İcmal, *Cumhuriyet*, 21 Ağustos 1954, s. 3.

⁶⁹ “Kıbrıs için yeni anayasa”, *Cumhuriyet*, 29 Temmuz 1954, s. 1.

⁷⁰ “Kıbrıs hakkında Türkiye’nin sesi”, *Cumhuriyet*, 22 Ağustos 1954, s. 1.

⁷¹ “Yunanistan’da casuslar”, Siyasi İcmal, *Cumhuriyet*, 5 Eylül 1954, s. 3.

ihtiyaç duyulduğunu aksi takdirde küçülmeye gidileceğini belirtmiştir.⁷² Coşar bu tespiti; “Yunanistan’ın müdafaasını bu şekilde temin etmeye çalışan Papagos hükûmeti, Kıbrıs adasında bir Bolşevik isyanına nasıl müdabale edecektir?” diyerek Kıbrıs’la eklemlemiştir. Yunanistan’ın “Ada bize verilsin, fakat İngiliz üsleri ve binaenaleyh İngiliz kuvvetleri orada kalsın!” önerisine Coşar, “Yunan idaresinde bir Kıbrıs adasının ne büyük bir tehlike teşkil edeceği sarıh bir surette ortaya çıkıyor. İngilizlere oralarda üsler kiralınması da bu tehlikeyi bertaraf edemez” değerlendirmesi getirmiştir.

BM görüşmeleri yaklaşırken Türk Hükûmeti tarafından, başta 9 Eylül’de İzmir olmak üzere yurt çapında yapılması planlanan mitinglere izin verilmez.⁷³ Ancak, Yunan hükûmetinin ana kara ve Kıbrıs’ta mitingler düzenlediği ve teşvik etmekte olduğu göz ardı edilmiştir. Bu arada gençlik sesini Ankara’da daha iyi duyurmak için, üniversite, basın ve gençlik teşekkülleri temsilcilerinin iştiraki ve Türkiye Millî Talebe Federasyonu’nun teşebbüsü ile “Kıbrıs Türk’tür Komitesi” kurulmuştur.⁷⁴

BM çalışmaları başlarken, gündemi belirleyen ön komisyonda meselenin gündeme alınması kararlaştırılır.⁷⁵ Coşar, İngiliz delegesinin “Kıbrıs etrafında başlayacak tartışmaların, uzun çalışmalar sonucunda nihayet istikrara kavuşan bir bölgede (Orta-Doğuda) yeniden huzursuzluk yaratacağı” net bir şekilde ortaya koyduğunu belirtmiştir.⁷⁶ Müteakiben Genel Kurul’da ne olacağını açıklamıştır: “Hususi komisyonun kararı tavsiye mahiyetindedir. Görüşülme konusunda kesin kararı basit çoğunluk yöntemiyle Genel Kurul verecektir. Asıl karar için 60 üyeden üçte ikisinin reyî gerekecektir. Doğu Akdeniz’de huzursuzluk yaratacak bu teklifi destekleyecek 40 devlet çıkacak mıdır?” Coşar yazısını; “BM teşkilatının kararı ne olursa olsun, Kıbrıs Meselesi, Türkiye’nin ve Türklerin menfaatleri aleyhinde halledilemeyecektir.” diyerek sonuçlandırmıştır.

Kıbrıs Meselesi’nin gündeme alınması,⁷⁷ Kıbrıs ve Yunanistan’da bir zafer havası ile karşılanmıştır. Kıbrıs’ı Yunan idaresi altına alacak üçte iki çoğunluğun sağlayamayacağı bilinmesine rağmen halk galeyana getirilmiştir. Ömer Sami Coşar, Yunanistan’ın meselenin gündeme alınma başarısının diplomatik sahada kalacağını iddia etmiştir.⁷⁸ Yunanistan’ın meseleyi gündeme aldırma başarısının

⁷² “Kıbrıs ve Yunan ordusu!”, Siyasi İcmal, *Cumhuriyet*, 19 Eylül 1954, s. 3.

⁷³ “Kıbrıs için miting yapılmasına izin verilmedi”, *Cumhuriyet*, 9 Eylül 1954, s. 1.

⁷⁴ “Ankara’da bir Kıbrıs komitesi kuruldu”, *Cumhuriyet*, 12 Eylül 1954, s. 1.

⁷⁵ “Kıbrıs Meselesi Genel Kurul gündemine alındı”, *Cumhuriyet*, 24 Eylül 1954, s. 1.

⁷⁶ “Kıbrıs gündemde....”, Siyasi İcmal, *Cumhuriyet*, 24 Eylül 1954, s. 3.

⁷⁷ “Kıbrıs davasını Genel Kurul gündemine aldı”, *Cumhuriyet*, 25 Eylül 1954, s. 1.

⁷⁸ “Kıbrıs’ı tartışma mevzuu yapanlar...”, Siyasi İcmal, *Cumhuriyet*, 26 Eylül 1954, s. 3.

arkasında yoğun propaganda ve tahriklerin yattığını yazmış, Türkiye'nin ise, kendini dava dışında tutarak bir anlamda etkisiz kaldığına vurgu yapmıştır. Bu arada İngiltere ile Mısır, 72 yıllık İngiliz işgaline son veren Süveyş antlaşması imzalamıştır.⁷⁹

Kıbrıs Meselesi hakkında her ne kadar Türk Hükûmeti sessizliğini sürdürse de Türk basını Türk halkının sesi olmuştur. İç ve dış kamuoyunu mesele ve gelişmeler hakkında bilgilendirmiş ve Yunan hükûmetinin bu konudaki politikasını ve gerçekleri farklı yansıtmaya çalışan Yunan basını eleştirmiştir. Türk basınının doğru yolda olduğu Papagos'un demecinden ve basının yaklaşımından anlaşılmaktadır.⁸⁰ Papagos Yunan basınına, “*Türk-Yunan dostluğunun harbden sonra çok arttığını, iki memleketin birbirlerine çok yaklaştığını söylemiş, fakat buna rağmen Türk-Yunan dostluğunu baltalayan unsurların bir an evvel ortadan kaldırılması lazım geldiğini*” açıklamıştır. Yunan basını da “*bu dostluğu baltalayanlar arasında Türk basınının da bulunduğunu*” iddia etmiştir.

Kıbrıs Meselesi için müzakereler BM Siyasi Komisyonunda başladığında,⁸¹ ilk olarak Yeni Zelanda delegesi söz alarak; “*bu mesele etrafında müzakere açılmamasını, tartışmaların Türkiye, İngiltere ve Yunanistan arasında ciddi bir durum yaratacağını ve Doğu Akdeniz’de huzursuzluk görüleceğini ve önerisinin evvelâ oya sunulmasını*” talep etmiştir. Sonuçta Yeni Zelanda’nın müzakere edilmeme yönündeki teklifi kabul görmüştür. Türkiye baş delegesi Selim Sarper;

“Kıbrıs’ın Yunanistan’a verilemeyeceğini tarihi ve coğrafi, jeolojik delillere dayanarak açıklar. Kıbrıs’ın hiçbir zaman Yunanlıların olmadığını ve hak iddia edemeyeceğini ortaya koyar. Kıbrıs’ta yaşayanların Yunanlı olmadığını, lehçelerinin bile farklı olduğunu vurgular. Kıbrıs Türk toplumunun ise adetlerine, ananelerine, kültürlerine, ahlaklarına varıncaya kadar tam manasıyla ve saf Türk olduğunu ifade eder. Kıbrıs’ta bir millet bulunmadığını, bir insan topluluğu bulunduğunu, aynı dil, düşünce ve aynı din olmadıkça o insan topluluğuna millet denilemeyeceğini ve böyle bir mesele yokken Yunanistan tarafından sun’i bir şekilde yaratıldığını, kilisenin de asil vazifelerini bırakıp, siyasetle uğraşmakta olduğunu, BM’in siyasi pazarlık yeri olmadığını, Yunanlıların burada toprak isteyemeyeceklerini...”

belirterek Yunan tezlerini çürüten oldukça uzun bir konuşma yapmıştır.

Kıbrıs’ta şiddet tırmanırken⁸² Menderes, “*Kıbrıs Meselesi’nin kapandığını, ..., Yunan hükûmetinin çıkan olayları yatıştırmak için gösterdikleri gayretleri memnuniyetle karşıladıklarını, ..., müttefikimiz Yunanistan ile dostluğun tekrar tesis edilmesi için gayret*

⁷⁹ “Süveyş Anlaşması imzalandı”, *Cumhuriyet*, 20 Ekim 1954, s. 1.

⁸⁰ “Türk-Yunan dostluğu ve Atina matbuatı”, *Cumhuriyet*, 6 Aralık 1954, s. 1.

⁸¹ “Kıbrıs davası Birleşmiş Milletlerde başladı”, *Cumhuriyet*, 15 Aralık 1954, s. 1.

⁸² “Kıbrıs’ta nümayişçiler karışıklık çıkardılar”, *Cumhuriyet*, 19 Aralık 1954, s. 1.

sarf edileceği” yönünde beyanat vermiştir.⁸³ Buna karşın Yunan parlamentosunda “millî dava” kabul edilen Kıbrıs Meselesi ele alınmaya başlanmıştır.⁸⁴ Papagos; “...bu meseleyi er geç halledeceklerini ve Kıbrıs’a muhtariyet verilmesi için çalışacaklarını,..., muhtariyete karşılık İngiltere’ye gerek Kıbrıs’ta gerekse Yunanistan’da üs verileceğini” beyan etmiştir. Yunanistan’ın muhtariyete “sürelî olma” şartı getirdiği ve bu sürenin sonunda Ada’ya bağımsızlık verileceği gözden kaçırılmamalıdır. Makarios da, “Kıbrıslılar bu sömürgeci İngiliz hâkimiyetine son vermek için her zamandan ziyade azimlidir. Elimizdeki her vasıta ile bunu sağlamaya çalışacağız.”⁸⁵ şeklindeki demecinde, üç konu dikkat çekmektedir. Ada’da tek halk vurgusu için Kıbrıslılar tabirini kullanmıştır. Patrik din adamları siyasetle uğraşmaz derken, Kıbrıs’ta siyasi mücadelenin başında Ortodoks Başpiskopos vardır. Silahlı mücadele için imkânlarının yeterli olduğunu ve şiddete yönelineceğini vurgulamıştır. Böyle bir ortamda Menderes’in açıklamaları ve hükümetin sürdürdüğü politikanın izahı güç görülmektedir.

Bu arada Kıbrıs Rum toplumu liderliği, mücadelenin şekil değiştirebileceği ve şiddete başvurulacağı yönündeki düşüncelerini hayata geçirmiştir.⁸⁶ “*Güney Yunanistan’daki adalardan birinden infilak maddeleri ve silahlar alarak Kıbrıs sabbilerine varan küçük bir Yunan gemisinin, İngiliz makamları tarafından yakalandığı*” İngiliz makamları tarafından açıklanır. NATO ve Balkan Paketi üyesi olan Yunanistan’ın “Kıbrıs’ta karışıklık çıkarmak için adaya silah sevke etmesin?” Coşar,⁸⁷ bu silah ve patlayıcı maddelerin ilhaka karşı olan İngilizlere ve Türk toplumuna karşı kullanılmasının aşikâr olduğunu yazar. “*Ortodoks kilisesi ve komünistleri, adayı karıştırmak isteyen iki kuvvet*” olarak yorumlamıştır. Coşar, “...olaylar üzerinde hassasiyetle durulması gerektiğini, yaşananların Kıbrıs’ın Yunanistan’a ilhaka yönünde Yunanistan tarafından, bir senaryo dâhilinde uygulamaya konulduğuna dikkat çekerek, Yunan dostluğu adı altında oynanmaya çalışılan oyunlara gelinmemeli...” uyarısında bulunmuştur.⁸⁸

Reuters Ajansı, Yunanistan ve Kıbrıs Rum basınının Ağustos’tan beri hiçbir şart altında kabul etmeyeceklerini beyan ettikleri anayasa taslağını “...belirli bir süre sonunda, Kıbrıs halkının kendi kendini idare hakkının tanınması şartı ile...” kabul etmeye yanaştığını yayınlamıştır.⁸⁹

⁸³ “Menderesin Kıbrıs kararı için demeci”, *Cumhuriyet*, 19 Aralık 1954, s. 1.

⁸⁴ “Yunan Parlamentosunda Kıbrıs dair tartışma”, *Cumhuriyet*, 9 Şubat 1955, s. 3.

⁸⁵ “Kıbrıs Başpapazı Makarios’un nakarati”, *Cumhuriyet*, 14 Şubat 1955, s. 1.

⁸⁶ “Kıbrıs’a silah taşıyan Yunan gemisi tutuldu”, *Cumhuriyet*, 27 Ocak 1955, s. 1.

⁸⁷ “Kıbrıs’a Yunanistan’dan gönderilen silahlar!”, *Siyasi İcmal, Cumhuriyet*, 27 Ocak 1955, s. 3.

⁸⁸ “Kıbrıs karışıklıkları!”, *Siyasi İcmal, Cumhuriyet*, 19 Aralık 1954, s. 3.

⁸⁹ “Atina, Londra’ya yanaşmaya başladı”, *Cumhuriyet*, 9 Ocak 1955, s. 3.

Coşar, İngiltere’de yaklaşan seçimleri İşçi Partisi’nin kazanması halinde “*Kıbrıs’ı ve Kıbrıs Türk toplumunun Yunanistan egemenliğine vereceğini*” iddia eder.⁹⁰ Coşar, “*Tarih boyunca İngiltere, bizden kopardığı toprak parçalarını, elden çıkarmak mecburiyetinde kaldıkça Yunana vermiştir. Bunları sahibine iade etmeyi aklından geçirmemiştir. Fakat 1955 yılının Türkiye’si,..., Türk Kıbrıs’ın Yunanlıya verilmesine razı olmayacaktır.*” değerlendirmesinde bulunmuştur.

Kıbrıs’ta meydana gelen olaylar üzerine meydana gelen gelişmelerin değerlendirildiği baş makalede Yunanistan’ın meseleye yönelik izleyeceği politikaya dikkat çekilir.⁹¹ Yunanistan’ın yoğun politikasına karşılık Türkiye’nin hareketsiz kalması, mesele üzerinde olumsuz etki yaratabilir denilerek Türk yetkilileri uyarılır. Türkiye’nin, Kıbrıs Türk toplumunun haklarını koruyabilmek için, söz sahibi olabilecek mekanizmaların içinde yer alması gerektiği vurgulanır. Meselesinin çözümüne yönelik; “*...nüfus ekseriyetinin temayülleri zaviyesinden değil, mahalli halkın hukuk ve emniyeti bakımından mütalaa etmeğe ihtiyacı vardır...*” denilerek, Türk Hükümeti’nin bu esaslar dâhilinde Kıbrıs politikası üretmesine yönelik tavsiyelerde bulunulur.

Yunanistan’ın kışkırtmaları, Rum toplumu liderliğinin paramiliter tedhiş örgütü EOKA’nın iki gündür devam eden tedhiş hareketleri neticesinde, bir Türk polisi hayatını kaybetmiş, 20 Türk vatandaşı yaralanmıştır.⁹² Kıbrıs Türk Millî Partisi Sekreteri Fazıl Küçük, “*...can, mal ve ırz emniyetlerinin garanti altına alınması için, Ada Valisi Agmitage’ye, Başbakan Menderes’e ve İngiltere Başbakanı Eden’e telgraf çeker.*” Böylece, 1 Nisan’da İngilizlere yönelik olarak başlayan tedhiş hareketleri 19-20 Haziran’da Türklere de yönelmiştir. Kıbrıs’ta artık her gün devam eden tedhiş hareketleri gazetenin birinci sahifesine taşınır.

Gelişmeleri köşesinde değerlendiren Coşar, Atina radyosunun “*Ellas evladları ayaklanın*” şeklindeki kışkırtıcı yayınına, “*Ellas evladları akıllanın!*” şeklinde karşılık vermiştir. Ellas evladları olarak, “*Yunanistan’ın besleyemeyip Kıbrıs’a gidip yerleşmiş...*” Rumları tanımlamaktadır. “*Atina’nın bu şekilde Kıbrıs’a gidip yerleşmiş olanları isyana davet ediyor, Ortodoks kilisesi vasıtasıyla bu isyana katılmayacak olanları aforoz tehdidi ile karşı karşıya bırakıyor...*” iddiasında bulunur. Türkiye’de yaşamakta olan Rumların varlığı nedeniyle Türk idarecilerinin dikkatini farklı bir konuda çekmek ister: “*Yunan budutları dışında yaşamakta olan Yunanlılar Atina’nın tabrikleri ile kısa zamanda menfi birer unsur haline geliyorlar, ekmeğini yedikleri memlekete ihanet etmekten kat’iyyen çekinmiyorlar!*” Bugün Kıbrıs’ta olanlar iyi analiz edilmez

⁹⁰ “Türkiye’de Rumlara dair bir teklif”, Siyasi İcmal, *Cumhuriyet*, 6 Mayıs 1955, s. 3.

⁹¹ “Kıbrıs Türkleri”, *Cumhuriyet*, 28 Mayıs 1955, s.1.

⁹² “Kıbrıs’ta Rumlar 20 Türkü yaraladılar”, *Cumhuriyet*, 23 Haziran 1955, s. 1.

ve gerekli adımlar zamanında atılmazsa Türkiye, yakın zamanda çözümün değil, meselenin bir parçası olabilecektir diyen Coşar,

“Birinci Dünya Harbini müteakip,..., Yunanlıların ihtiraslardan ve maceralardan uzak kalacaklarını sanmıştık. İkinci Cihan Harbi sonlarında ne kadar aldandığımızı Oniki Ada mevzuunda ve Trakya için ileri sürdükleri taleplerle anlamıştık. Şimdi de Kıbrıs hadiseleri, Ellas evladlarının (!) mantık ve akıldan ziyade yaygaracılık yolunda gitmekte ısrar ettiklerini gösteriyor. Yalnız bu sefer biz, Kıbrıs'ta Türk kanının akmaya başladığını unutmuyoruz.”

diyerek bir taraftan Yunan ve Rum toplumuna gözdağı verirken, diğer taraftan tedbirli olmamız ve harekete geçmemiz konusunda Türk yetkililere uyarıda bulunmuştur.⁹³

Yaşanan gelişmeleri yakından takip eden Türk basını, dernekler ve öğrenci birlikleri bir seneyi aşkın süredir seslerini duyurmaya ve Türk Hükûmeti'nin dikkatini çekmeye çalışmaktadır. Türk Hükûmeti ise, 1954 yılının Aralık ayındaki BM görüşmeleri dışında sessiz kalmış, resmi bir görüş belirtmemiş, statükonun devamından yana politika izlemeyi sürdürmüştür. İngiltere'nin mahdut amaçlı bir muhtariyete yönelik anayasa çalışmaları yaptığı süreçte Türkiye'nin hala hareketsiz kalması Kıbrıs Türk toplumunu haklı olarak endişeye sevk etmiştir. Türkiye'nin güvenlik endişesi ve ekonomik nedenlerle bu politikayı ısrarla takip ettiği değerlendirilmektedir.

Bir süredir İngiliz basınında yer alan haberler gerçeklik kazanır. İngiltere, Türkiye ve Yunanistan'ı, Kıbrıs Meselesi de dâhil, Doğu Akdeniz ile ilgili meseleleri görüşmek üzere toplantıya çağırmıştır.⁹⁴ Konferans talebini Ankara memnuniyetle karşılarken, Yunanistan sessiz kalmayı tercih etmiştir. Gazete Kıbrıs Meselesini değerlendirdiği baş makalesinde;⁹⁵ “*Türkiye bugün bir Kıbrıs Meselesi ile karşı karşıyadır. Buradaki alaka bir taraftan ırkidir; öte yandan ahdidir.*” denilerek, hükûmetin “*bizim Kıbrıs Meselesi diye bir meselemiz yoktur*” tezini sürdürmesine ve gelişmeler karşısında hareketsizliğine “*Kıbrıs Meselesi İngiltere'yi ve Yunanistan'ı alakalandırdığı kadar bizi de ilgilendiriyor; fakat Türkiye'nin Kıbrıs davasına fi'len müdahale ettiği malumumuz değildir...*” denilerek eleştirel bir yaklaşım getirilmiştir. Yunanistan ve Rum toplumu liderliğinin statükonun değiştirilmesi yönündeki çabalarına, Türk Hükûmeti'nin kayıtsız kalamayacağına vurgu yapmıştır. Coşar, İngiltere'nin konferans çağrısını, “*adanın istiklali mevzuunda*

⁹³ “Ellas evladları akıllan!” , Siyasi İcmal, *Cumhuriyet*, 28 Haziran 1955, s. 3.

⁹⁴ “İngiltere bizi ve Yunanistan'ı bir konferans akdetmeye çağırdı”, *Cumhuriyet*, 1 Temmuz 1955, s. 1.

⁹⁵ “Kıbrıs Meselesi”, *Cumhuriyet*, 1 Temmuz 1955, s. 1.

Türkiye'nin söz hakkına sahip olduğunu resmen teslim etmiştir." şeklinde değerlendirmiştir.⁹⁶ Yunanistan ilhak taleplerine yönelik olarak,

"...Bir zamanlar Anadolu'nun da Yunan (!) olduğunu ilan ediyorlar, oralara yerleşeceklerini söyleyip duruyorlardı. Mitolojiden kapı açıyorlardı. Netice malum. Kıbrıs için neticenin farksız olacağından emin olabilirler. Kıbrıs asırlarca Türk kalmış, kötü bir anımızda İngiltere'ye ödünç verilmiştir. İngiltere'nin elinden çıkarken gene hakiki sahibine, Türkiye'ye kavuşacaktır."

diyerek Yunanistan'a gözdağı vermiş ve değerlendirmesini "*Anadolu'nun böğürüne yapışmış olan Kıbrıs adasının akâbetini Anadolu tayin edecektir.*" diye bitirmiştir.

Kıbrıs'ta yaşanan tedhiş hareketleri ve Yunanistan'ın tahrik edici faaliyetleri üzerine, Türk Hükûmeti tarafından; "*Kıbrıs'la ilgili tabrik ve kışkırtmaların durdurulması ve Ortaşark'ta sükân ve huzuru bozucu hareketlerden Yunanistan'ı sorumlu tutan şiddetli bir lisan...*" kullanılarak Yunanistan'a bir protesto notası verilmiştir.⁹⁷

Cumhuriyet gazetesi, bir baş makale yayınlayarak, Kıbrıs Meselesi'nin gidişatına dair kamuoyunu bilgilendirirken, Türk Hükûmetine de muhtariyet konusunda uyarılarda bulunmuştur.⁹⁸ Makalede, İngiltere'nin Orta Doğu'nun müdafaasına yönelik Yakındoğu'daki askerî üslerini, Kıbrıs'ta üsler karşılığı toplamayı başarabilirse, bu durumu uluslararası platformlarda ve Türkiye ile Yunanistan'a kabul ettirebilirse Ada'nın idari yönetimini yerel toplumlara bırakmayı düşündüğüne dikkat çekilmiştir. Ancak "*mahalli idare çoğunluğa dayanır.*" Yazar, hal böyle olunca, "*zaten din ve his bakımından birbirinden ayrılmış olan iki cemaat arasında siyasi anlaşmazlık başlar. Çoğunluk azınlığı her vesilede ezer. Bu hal Türk toplumu için İngiliz idaresinden elbette daha fena olur*" inancındadır. Yazar, "*bir devletin idaresi altındayken, muhtariyete gidişler,..., ilhaka doğru atılmış ilk adımlardır*" görüşündedir. Bu nedenle üçlü görüşmelere katılacak Türk heyetinin dikkati çekilmiş, muhtariyetin içeriği Türk toplumu haklarının garanti altına alınmasına imkân vermeyecekse, görüşmelerden kaçınılması gerektiği bildirilmiştir. Kıbrıs Türk toplumunun ikinci bir Girit faciası yaşamaması için hükûmetin dikkati çekilmiştir.

İngiltere, taraflara üçlü konferansın 29 Ağustos'ta yapılacağını bildirmiştir.⁹⁹ Konferans öncesi Kıbrıs Türk toplumu liderliği sesini yükseltmiştir.¹⁰⁰ Kıbrıs Millî Türk Birliği Genel Sekreteri Dr. Fazıl Küçük ve Kıbrıs Türk Kurumları

⁹⁶ "Kıbrıs için konferans", Siyasi İcmal, *Cumhuriyet*, 1 Temmuz 1955, s. 3.

⁹⁷ "Yunanistan'a Kıbrıs için nota verdik", *Cumhuriyet*, 12 Temmuz 1955, s. 1.

⁹⁸ "Kıbrıs Meselesi'nde yeni safha", *Cumhuriyet*, 13 Temmuz 1955, s. 1.

⁹⁹ "Kıbrıs için yapılacak konferans", *Cumhuriyet*, 20 Temmuz 1955, s. 1.

¹⁰⁰ "Kıbrıs'ta 12.000 Türk dün büyük bir toplantı yaptı", *Cumhuriyet*, 18 Temmuz 1955, s. 1.

Federasyonu reisi Faiz Kaymak; “100 bin Türk. Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakına ve Rumlara daha fazla imtiyaz ve tavizler verecek bir muhtariyete, plebisite, üçlü idareye ve adanın taksimi projelerine şiddetle mubaliftir... Adanın asıl sahibi Türkiye'dir.” ortak beyanatında bulunmuşlardır.

Londra'da savunulacak Türk tezi de, statükonun muhafaza edilmesi, ilhak ve muhtariyet içerikli bir yaklaşımın kabul edilmeyeceğidir.¹⁰¹ Türk Dış İşlerinin bakış açısı, çoğunluğa dayalı muhtariyet yönetiminin idaresi altında Türk toplumun ezileceği ve adayı terke sürüklenecek bir oluşuma yol açabileceği yönündedir. Bu bakış açısı yukarıda açıklanan Cumhuriyet gazetesi başmakalesi ile uyumludur.

Coşar, “Yunan megalocularının ümidi, Ortodoks papazlarıdır” diyerek, Kıbrıs Meselesi'nde Yunanistan'ı Papagos yerine, Ortodoks kilisesi idarecilerinin ve Makarios'un yönlendirdiğini ileri sürmektedir.¹⁰² Bu düşüncesine dayanak olarak ise; “...bir Ortodoks papazı (Damaskinos), Anadolu'ya bağlı olan Oniki adayı ele geçirmiş, Yunan işgali altına sokmuştur. Şimdi de diğer bir papazın, Makarios'un Kıbrıs'ı ele geçirmesini, bunu da Yunan işgali altına sokmasını bekliyorlar.” yorumunu yapar. Papazların bu hareketini ve Yunanistan'ın buna neden fırsat verdiğini ise Coşar; “...silahla değil de yaygaracılıkla, papaz entrikaları ile toprak çalabildiklerini görüyor, o da tekrar bu yola sapıyor,..., isteriz diye bağırıyor...” şeklinde ortaya koymuştur.

Coşar, “Atina'da bağranlar çoğalmıştır. İsteyip duruyorlar. Kimisi Edirne'ye, bütün Batı Trakya'ya, Çanakkale Boğazı açıklarındaki adalarımıza Yunan bayrağı çekilsin diyorlar...” diyerek, Yunanistan'ın yaygaracılıkla yayılma siyasetini değerlendirmiştir.¹⁰³ Birinci Dünya Harbi sonrası Anadolu'nun büyük kısmını isteyen, İkinci Dünya Harbi'nden sonra Oniki Adaları yaygaracılıkla ele geçiren Yunanlılar, bu kez aynı senaryoyu Kıbrıs için ortaya koymaya çalışıyor tespitinde bulunmuştur. Coşar, bu sefer karşılarında Türk Hükûmeti'nin olduğunu, “Türk millî menfaatlerini azimle müdafaa etmek kararını almış ve efkârı umumiye de bir bütün halinde onu desteklemiştir.” diyerek Anadolu'nun Oniki Ada'sını ele geçirmek için oynadıkları senaryonun Kıbrıs için geçerli olamayacağını yazmıştır.

Yunan hükûmetinin yarı resmi sözcülüğünü yapan (Le Messager d'Athenes) adlı gazetenin; “Kıbrıs'ta Rum tedbişçileri katliama, silahsız Türkleri öldürmeğe davet eden Makarios'un son nutkunu ele almış, bütün Yunanlıların göğsü kabardı, gözleri yaşardı” dizelerine karşı Coşar, Kıbrıs'ta Türk toplumuna karşı artan şiddet hareketlerini değerlendirir.¹⁰⁴ “...Yunanistan'dan durmadan getirilen silahlarla teçhiz

¹⁰¹ “Kıbrıs adasına muhtariyet verilmesini istemiyoruz”, *Cumhuriyet*, 9 Ağustos 1955, s. 1.

¹⁰² “Edirne'yi isteyenler!”, *Siyasi İcmal*, *Cumhuriyet*, 11 Ağustos 1955, s. 3.

¹⁰³ “Pitagor bile isyan eder...”, *Siyasi İcmal*, *Cumhuriyet*, 17 Ağustos 1955, s. 3.

¹⁰⁴ “Metropolit Krisostemos'un izinde...”, *Siyasi İcmal*, *Cumhuriyet*, 21 Ağustos 1955, s. 3.

edilmiş Rum haydutlarını, silahsız Türk halkına saldırtıyor, öldürtüyor, çiftliklerini ateşe verdiriyor!..” diyerek, Makarios’un bugün Kıbrıs’ta yaptıklarına dikkat çekmiştir. Türk toplumunda artan endişeler, can ve mal güvenliği karşısında Türkiye İngiltere’ye resmi bir nota vermiştir.¹⁰⁵ “*Kıbrıslı Rumlara Türklere nazaran imtiyazlı bir muamele yapılmasının tedbişçilerin cür’etini artırdığı*” na işaret edilmiştir.

Türkiye açısından dönüm noktası 24 Ağustos 1955 akşamı olur. İstanbul’da Başbakan Menderes, Liman Lokantası’nda, Londra’ya gidecek heyet, bakanlar, milletvekilleri, müsteşarlar ve basın mensuplarının iştirak ettiği bir toplantıda Kıbrıs Meselesi konusunda ilk defa olarak Türk Hükûmeti’nin görüşünü açıklamıştır. Bu demeci aynı zamanda, Londra’da savunulacak Türk tezi için Türk heyetine bir manifesto niteliğindedir. Menderes’in beyanatu, esasta bir değişiklik getirmese de, Türkiye’nin Kıbrıs Meselesi’nde artık aktif bir siyaset izleyeceği mesajı gizlidir. Yunanistan’ın 1950’lerin başından itibaren hükûmet olarak desteklediği ve 1954’ten itibaren millî bir dava olarak kabul ettiği Kıbrıs Meselesi’nin saç ayağında artık Türkiye’de vardır. Menderes;

“...bu meselede şimdiye kadar soğukkanlı hareket edilmeye çalışıldığı, sessizliğimizin öncelikle Türk-Yunan dostluğuna, müteakiben İngiltere ve NATO ile olan ilişkilerimize ve son olarak Akdeniz ve dünya barışına verdiğimiz önem ve kıymetten geldiğini, Kıbrıs Meselesi’nin bir iki senelik bir mevzu olduğunu, tahrikçilerin tavır ve vaziyetlerinin bizi haklı endişelere sevk ettiğini, sanki dünyada coğrafi hudutları nüfus ekseriyetine göre çizildiğini, o zaman Lozan’da, Kıbrıs gibi çoğunluğu Türklerin oluşturduğu Batı Trakya’da plebisiti Yunanistan’ın neden kabul etmediğini, bir vatanın terzinin önündeki kumaş parçası olmadığını neresinden istenirse kesilebilir bir meta olmadığını, etnik, coğrafi, siyasi, iktisadi ve askeri bir bütün tesiri altında olduğunu, esas unsur nüfus ise Ankara önlerine kadar Yunanistan’ın ne işi olduğunu, Oniki adalarda ne aradığını, Yunanistan’ın azınlıklara nasıl muamele edildiğini görmek istiyorsa Türk topraklarında yaşayan Rumlara bakması gerektiğini, Yunanistan’ın irredantizm ve bir anlamda emperyalizm politikası güttüğünü, Girit’i alma metotlarının Kıbrıs’ta da tatbik edilmeye çalışıldığını, Kıbrıs’ın Anadolu’nun devamından ve emniyetinin esas noktalarından birisi olduğunu, durumunda bir değişiklik olacaksa etnik esaslardan ziyade diğer hakikatlere istinat ettirilmesi gerektiği, hadiseleri Atatürk’ün ve Venizelos’un realist görüşlerine uyarak unutmak ve kale almamak istediğimizi,..., Londra’ya gidecek olan heyetimiz, statükonun muhafazasını asgari şart olarak muhafaza edeceğini, İngiltere adadan çıkacakça adanın esas sahibi olan Türkiye’ye verilmesi gerektiğini ve ilhak yol açabilecek muhtariyetin kabul edilmeyeceğini,..., Kıbrıs statükosunda bugün için ve hatta yarın için memleket aleyhine olabilecek bir değişikliğe katiyen tahammülümüzün olmadığını...”

¹⁰⁵ “İngiltere’ye dün Kıbrıs hakkında nota verdik”, *Cumhuriyet*, 24 Ağustos 1955, s. 1.

sözleriyle ilk defa olarak resmi ağızdan Kıbrıs politikasının esaslarını ilan etmiştir.¹⁰⁶

Bu beyanın diğer önemli yanı, başta ana muhalefet partisi olmak üzere tüm partiler, dernekler, basın kuruluşları ve Kıbrıs Türk toplumu liderliği tarafından kabul görmesi ile Türkiye ve Kıbrıs'ta millî birlik havasının yaratılmasıdır. İngiltere, Amerika ve diğer sağduyu sahibi ülkeler tarafından olumlu karşılanırken, Yunanistan, Rusya ve peyklere tarafından sert ve saldırgan bir üslup olarak karşılanmıştır. Yunanistan hükûmeti ve Kıbrıs Rum toplumu liderliği demeci şaşkınlık ve endişe ile karşılarken ne yapacakları konusunda kararsız kalmışlardır. Kıbrıs Türk toplumu sevinç ve coşku ile karşılamıştır. Artık davalarında yanlarında ana vatan Türkiye vardır.

Menderes'in beyanının Ömer Sami Coşar'ın defalarca dile getirdiği “Türk toplumuna yönelik şiddet hareketleri, Adanın bütün halinde Yunanistan'a ilhaku, coğrafi hudutların nüfus oranına göre çizilemeyeceği, etnik ve din bağının da etken olduğu, tek taraflı plebisitin kabul edilemeyeceği, Yunanistan'ın hiçbir bağı olmayan Türkiye önündeki adalarda hakkı olamayacağı, Yunanistan'ın irredantist bir politika izlediği, Girit benzeri politikanın Kıbrıs'ta da uygulanmaya çalışıldığı, statüko değişecekse Ada'nın Türkiye'ye iade edilmesi gerektiği vb.” görüşlerinden izler taşıdığı görülmüştür. Coşar, Menderes'in açıklamaları ve ülkede yaratılan millî birlik ve beraberlik havasına rağmen, Londra Konferansı esnasında İngiltere'nin muhtariyet tezi altında yapacağı manevralara karşı dikkatli olunması ve tuzaga düşülmemesi gerektiğini vurgulamıştır.¹⁰⁷ Coşar, Atina gazetelerinin; “*Muhtariyetten başka hal çaresi yoktur. Fakat müzakere edebileceğimiz tek nokta, bu muhtariyete nasıl gidileceğidir?*” yayınlarına karşı, Türk Hükûmeti'nin muhtariyet konusunda bir kez daha dikkatini çekmektedir. Coşar, “*Menderes, asgari şartımız statükonun muhafazasıdır, ihtarını yapmış, muhtariyet kelimesi etrafında oyun hazırlayanlara daha konferans açılmadan gereken ıkazda bulunmuştur.*” şeklinde Menderes'in demecinin ilgili bölümünü yansıtmıştır.¹⁰⁸

Sonuç

Çalışmada Kıbrıs Meselesi'nin Türk toplumu için can ve mal güvenliğinin tehlikeye girdiği, varoluş mücadelesi verilen; Kıbrıs Rum toplumu liderliği içinse *Enosis*'in ya da ilhakin, Yunanistan'a millî bir dava olarak kabul ettirilip

¹⁰⁶ “Menderes'in basına dünkü mühim beyanını”, *Cumhuriyet*, 25 Ağustos 1955, s. 1; Ayrıca bk. “Başvekil Adnan Menderes'in Kıbrıs hakkındaki beyanını”, Kıbrıs Meselesi, *Aynı Tarihi*, Basın, Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü Yayını, 1-31 Ağustos 1955, S. 261, s. 170-173.

¹⁰⁷ “Kıbrıs için tehlike”, Siyasi İcmal, *Cumhuriyet*, 29 Ağustos 1955, s. 3.

¹⁰⁸ Aynı yer.

uluslararası arenada çözüm bulunmaya çalışıldığı bir dönemdir. Bu dönem ele alınırken Soğuk Savaş'ın başlamasıyla iki kutuplu dünya düzeni mücadelesinin Akdeniz'e nasıl yansıdığı açıkça görülmektedir. Batı'nın komünizmin yayılmasıyla mücadelesinde, Orta Doğu barışının tesis edilmesinde, sömürgeciliğin tasfiyesinde, deniz ulaştırma ve enerji koridorlarının kontrol altına alınmasında Kıbrıs bir şekilde kendini meselenin içinde bulmuştur.

Yunanistan'ın Kıbrıs Meselesini millî dava olarak kabul edip BM'ye taşımada, Kıbrıs Rum toplumu liderliği, Ortodoks kilisesi ve din adamlarının büyük baskısı da etkili olur. Basın, kamuoyu ve öğrenci birlikleri Kıbrıs Rum toplumunu şiddete yönelik kışkırtma konusunda önemli rol oynamıştır. Kıbrıs Rum toplumu, ilhak halinde refah seviyelerinin daha kötü olacağına bilincindedir. Yunanistan'ın iktisadi ve idari durumunun kendilerinkinden daha iyi olmadığını bildiklerinden, gerek ana karadaki gerekse adalardaki binlerce Yunanlı başta Avustralya olmak üzere diğer ülkelere göç ederken, ilhak konusunda Rum toplumu liderliği Yunan Hükûmeti ile aynı görüşü paylaşmamaktadır. Kıbrıs Rum toplumu da Kilise'nin afroz ve EOKA'nın ölüm tehditleri nedeniyle ilhaki destekler görünümündedir.

Türkiye, bu süreçte uzun süre sessiz kalmıştır. Sessiz kalmasının bir nedeni, bağlı olduğu ittifakların dış politikasını millî politika olarak benimsemesi ve özellikle komşularıyla sorunsuz ilişki üzerine tesis ettiği dış politika anlayışıdır. Yunanistan ile Atatürk ve Venizelos Dönemi'nde başlayan dostluğun korunmasına önem vermiştir. Ayrıca, Truman Doktrini ile başlayan Amerikan mali ve askeri destekleri, NATO üyeliği, Balkanlarda ve Orta Doğu'da tesis etmeye çalışılan barış çabaları da sessiz kalmasında etkili olmuştur. Ancak bu yaklaşım Kıbrıs Türk toplumuna sırtını döndüğü manası taşımamış; Kıbrıs Türk toplumuna iktisadi, mali, eğitim, sosyal ve kültürel alanlarda daima destek olmuştur. Kıbrıs Türk toplumunun 1878'den itibaren verdiği varoluş mücadelesi, her geçen zaman daha da kötüye yönelmiş, 1950'nin başlarından itibaren can ve mal emniyetinin tehlikeye girdiği bir süreç yaşanmıştır. 1946'dan itibaren kurulan dernekler, öğrenci teşkilatları ve özellikle Türk basını meseleyi sürekli canlı tutmuş; Türk Hükûmeti'nin dikkatini çekmeye ve hükûmeti harekete geçirmeye çalışmıştır. Yunan siyaset adamları, basın mensupları ve kışkırtıcılar ve terör örgütlerinin beyanatlarına gerekli cevaplar verilmiştir. Ömer Sami Coşar mücadeleye kalemiyle destek veren basın ordusu mensuplarından birisi olmuştur.

Ömer Sami Coşar, Kıbrıs Meselesine ilişkin konuları köşesinde köşesinde ele almış; kalemiyle verdiği mücadeleden ötürü Yunan basınının ve illegal yapıların hedefine oturtulmuştur. Coşar, meselelere yüzeysel bakmamış, tarihsel, jeopolitik, politik ve dünyadaki yeni oluşumlar çerçevesindeki parametrelere dayalı açıklamalarda bulunmuştur. Yunan siyaset adamlarının ve basın

mensuplarının haksız ithamlarını, etnik, coğrafi, tarihsel boyutlarda belgelere dayalı örneklerle çürüterek, Türk siyaset adamlarına gerekli verileri sağlamıştır.

Coşar, Bağlantısızlar Konferansı, Cenevre Dört Büyükler Konferansı, Paris NATO toplantılarını, Balkan Paktı, Bağdat Paktı süreçlerini, Süveyş Kanalı Anlaşması gibi Türkiye'nin içinde yer aldığı veya etkilendiği olayların Kıbrıs Meselesiyle bağlantısını kurarak kamuoyunu bilgilendirmiştir. Yunanistan'ın ve Ortodoks kilisesi din adamlarının içinde buldukları paradoksları örnekleriyle ortaya koymuştur. Kıbrıs Meselesi'nde din adamlarının faaliyetlerini, komünist partilerin işlevlerini, *EOKA* gibi tedhiş örgütlerinin kuruluşunu, faaliyetlerini somut biçimde ele almıştır. Yeri geldiğinde sanki hükûmet sözcüsüyümüş gibi davranmış, yaşanan olaylara karşı gerekli yanıtları vermiş, Türk Hükûmetini uyarılmış, dikkatini çekmiştir. Yeri geldiğinde gençliğin ve derneklerin seferber edilmesine katkı sunmuş; yeri geldiğinde de halkın sakin kalması, galeyana gelmemesi konusunda uyarıcı rol oynamıştır.

Kaynaklar

Arşiv Kaynakları

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, BCA, Ankara
A/45, 030.01.38.228.

Resmî Yayınlar

- (1950) *TBMM Tutanak Dergisi*, VIII. Dönem, Cilt 23, Toplantı 4, 33. Birleşim, 23 Ocak.
- (1951) *TBMM Tutanak Dergisi*, IX. Dönem, Cilt 5, Toplantı 1, 50. Birleşim, 24 Şubat.
- (1955) Başvekil Adnan Menderes'in Kıbrıs hakkındaki beyanatu, Kıbrıs Meselesi, *Ayın Tarihi*, Basın, Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü Yayını, Sayı 261, 1-31 Ağustos, s. 170-173.

Kitaplar, Makaleler ve Tezler

- ALAGÖZ Cemal (1962) Kıbrıs'ın Anadolu İle İlgisi, *Kıbrıs'ın Tarih Boyunca Anadolu İle İlgisi*, Kıbrıs Türk Maarif Yayını, Lefkoşa, s. 12-14.
- ALASYA H. Fikret (1992) *Kıbrıs ve Rum-Yunan Emelleri*, KKTC Millî Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları-24, Lefkoşa.
- (1987) *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Tarihi*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları:71, Ankara.
- (1988) *Tarihte Kıbrıs*, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yayınları, Lefkoşa.

- ALBAYRAK Mustafa (1992) *Türk Siyasi Taribinde Demokrat Parti (1946-1960)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara.
- BAĞCI Hüseyin (1990) *Demokrat Parti Dönemi Dış Politikası*, İmge Kitabevi Yayınları:18, Ankara.
- (2001) *Türk Dış Politikasında 1950'li Yıllar*, 2. Baskı, ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık ve İletişim A.Ş. Yayınları, Ankara.
- BALCI Ali (2017) *Türkiye Dış Politikası*, 2. Basım, Alfa Yayınları, İstanbul.
- BAŞKAYA Yılmaz (2016) *TMT ve Kıbrıs Türküü*, Galeri Kültür Yayınları, Göçmenköy.
- BİLGE Suat (1977) Kıbrıs Uyuşmazlığı ve Türkiye Sovyetler Birliği Münasebetleri, *Olaylarla Türk Dış Politikası*, 4. Baskı, Haz. Mehmet GÖNLÜBOL Mehmet, Haluk A. ÜLMAN, A. Suat BİLGE, Duygu SEZER, Ankara Üniversitesi SBF Yayınları No.407, Cilt 1, Ankara, s. 349-401.
- DEMİRAY Tahsin (1958) *Tarihin Işığında Kıbrıs Ve 3. Dünya Harbinde Türk Stratejisi Bakımından Önemi*, 2. Baskı, Türkiye Basımevi, İstanbul.
- DERİNGİL Selim (2015) *Denge Oyunu İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin Dış Politikası*, 6. Baskı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- DUMAN Sabit (1990) *Demokrat Parti Dönemi Türk Dış Politikası (1950-1960)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara.
- ERTUNA Hamdi - ÖKSE Necati (1975) *Türk Yunan İlişkileri ve Megalo İdea*, Gnkur. Harp Tarihi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- GAZİOĞLU Ahmet C. (2000) *Enosis Çemberinde Türkler*, Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi Yayınları (CYREP), 2. Baskı, Lefkoşa.
- GÖNLÜBOL Mehmet - SAR Cem (2013) *Atatürk ve Türkiye'nin Dış Politikası (1919-1938)*, 3. Baskı, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara.
- KAYA Mehmet (2016) Atatürk Dönemi (1923-1938) Türkiye Kıbrıs, *Uluslararası Boyutlarıyla Kıbrıs Meselesi ve Geleceği*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, s. 33-54.
- KESER Ulvi (2013) *Dünden Bugüne Kıbrıs (1913-2013)*, Berikan Yayınevi, Ankara.
- KODAMAN Bayram (1984) Şark Meselesi, Emperyalizm ve Ermeniler, *Kaynaklar*, Şekerbank Genel Müdürlüğü, Emek Matbaası, 2/Kış, İstanbul, s. 7-15.

- KÖKDEMİR Naci (1957) *Dünkü ve Bugünkü Kıbrıs*, İstiklal Matbaası, İkinci Onbin Baskı, Ankara.
- OĞUZ Süleyman (1975) *Kıbrıs Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle*, Seda Matbaası, 4. Baskı, İstanbul.
- ÖZTÜRK İbrahim Sâdi (tarih yok) *Mondros, Sevr, Lozan Andlaşmaları*, Ankara Ticaret Odası Yayınları.
- SAMANİ ONURKAN Meltem (2007) *Kıbrıs'ta Bir Sömürge Kurumu: Kavanin Meclisi (1882-1931)*, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Ankara.
- SERTER Vehbi Zeki (tarih belirtilmemiş) *Kıbrıs Tarihi*, Türk Sen Offset Tesisleri, Lefkoşa.
- TANSEL Ömer (2010) *Demokrat Parti Dönemi Kıbrıs Politikası*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilimi, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bilim Dalı, Ankara.
- YILMAZ Mustafa (2013) Yeni Türk Devletinin Dış İlişkileri, *Atatürk ve Türk İnkılap Tarihi*, 12. Baskı, Ed. Fatma ACUN, Siyasal Kitabevi, Ankara, s. 265-292.
- YİĞİT Ali Ata (2011) Atatürk Dönemi Kıbrıs Politikası (1923-1938), 2. *Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu Bildiri Kitabı 1*, Haz. Ulvi KESER, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yayını:14, Ankara, s. 157-174.
- ZİA Nasim (1975) *Kıbrıs'ın İngiltere'ye Geçiş ve Adada Kurulan İngiliz İdaresi*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayın No.44, Ayyıldız Matbaası, Ankara.

Sürelî Yayınlar

Cumhuriyet

Milliyet

İnternet Kaynakları

Ömer Sami Coşar Biyografisi, *Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları*,

<https://www.iskultor.com.tr/yazarlar/omer-sami-cosar> (Erişim Tarihi: 20.06.2022)

Ömer Sami Coşar, *Biyografya İnternet Sitesi*,

<https://www.biyografya.com/biyografi/12103> (Erişim Tarihi: 20.06.2022)

Zeyyat Mandalıncı, *Biyografya İnternet Sitesi*,

<https://www.biyografya.com/biyografi/20412> (Erişim Tarihi: 20.06.2022)

PULUR Hasan (2004) Ha Bitti, ha Gitti, *Milliyet*, 7 Nisan,

<https://www.ab.gov.tr/p.php?e=35430> (Erişim Tarihi: 20.06.2022)